"Proletarec" je delavski list za misleče čitatelje

PROLETAREC

Official Organ Jugoslav Federation, S. P. — Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze

GLASILO PROSVETNE MATICE J.S.Z.

ŠT. — NO. 1370. Entered as second-class matter, December 6, 1907, at the post office at Chicago, Ill., under the Act of Congress of March 3rd, 1879. CHICAGO, ILL., 13. DECEMBRA (December 13), 1933. 618 Published weekly at 3639 W. 26th St. LETO — VOL. XXVIII.

SOC.-DEL. INTERNACIONALA O POLOŽAJU

SVETOVNI MIR V ČEZDALJE VEČJI OPASNOSTI IN KRIZI

Proti japonskemu imperijalizmu. Zavlačevanje problema razorožitve. — Nemške provokacije

ČLOVEŠTVO je v veliki nevarnosti nove vojne katastrofe in ta opasnost se z vsakim dnem povečava, pravi poročilo delavske socialistične internacionale. Nemčija se vidoma oborožuje. Dasi Hitlerjeva vlada zagotavlja svetu svoje mirovne namene, se mrzlično pripravlja na oborožene konflikte ljudstvo pa navdaja z vojno psihologijo.

V Aziji rožlja Japonska, ki je kljub vsem pogodbam v vojnem razpoloženju in nasilno osvaja kitajska ozemlja. Posebna komisija lige narodov je po preiskavi v Mandžuriji morala ugotoviti, da je bila vpadalka Japonska. S tem je kršila Kelloggov pakt in druge mirovne pogodbe. Liga narodov je to poročilo potrdila, Japonska pa je vsled tega demonstrativno odstopila od lige in nadaljevala z osvajanjem Kitajske. Njeni militaristi so povečali svoje provokacije proti Rusiji in nobena tajnost ni več, da je njihov namen osvojiti vso vzhodno Sibirijo. Delavska soc. internacionala znova naglaša, da bo v slučaju japonskega vpada na sovjetsko ozemlje dolžnost vsega mednarodnega proletarijata pomagati sovjetski Uniji.

Italijanski diktator Mussolini ribari po svoje v kalnih svetovnih vodah z ambicijo, da postane nekak svetovni diktator s pomočjo velesil, ki bi se z njim sporazumele ter si razdelile plen in vpliv.

Hitlerjev teror v Nemčiji ni polegel kljub zatrdilom nemške vlade o amnestijah. Vsi, ki so osumljeni aktivnosti v opoziciji zoper režim, so kruto preganjani.

Vlada poroča, da je izpustila iz koncentracijskih taborov pet tisoč jetnikov, ni pa povedala, da so to taki jetniki, ki jih je poslala v jetnišnice brez vsakega vzroka, samo zato, ker so bili osumljeni nelojalnosti Hitlerju. Niti ni povedala, koliko novih jetnikov je pritirala v te svoje mučilnice.

V Avstriji tekmujeta za oblast dva fašizma — eden s Hitlerjevo vsenemško znamko, drugi pod protežiranjem Italije in Vatikana. V tem mletju oba dušita avstrijski delavski razred in spuščata svojo pezo diktature, vladnega preganjanja in dekretov na socialistično gibanje, posebno še na socialistični Dunaj.

Vsled neiskrenosti vlad je bila konferenca za omejitev oboroževanja zavlačevana in ni dosegla ničesar. Delavska soc. internacionala urgira vse stranke, ki so za mir, da naj primorajo svoje vlade v sporazum za resnično razoboroževanje — in če ne gre drugače — tudi brez Nemčije. Del. soc. internacionala je za enakopravnost vseh dežel in jo je zagovarjala tudi za Nemčijo. Toda ta enakopravnost ne sme privesti v oborožitev Nemčije, nego v razorožitev drugih dežel. Zato internacionala izjavlja, da je proti oborožitvi Nemčije in proti temu da bi vlade drugih dežel dale v tem oziru kakršnekoli koncesije nemškemu nacionalizmu in militarizmu. Ako jih bi dale nji, medtem ko demokratični Nemčiji niso bile pripravljene niti popustiti, bi bilo to olje na ogenj Hitlerjevim argumentom, da le on je sposoben izvojevati Nemčiji enakost, moč in vpliv.

Iz teh razlogov je internacionala proti separatnim pogajanjem s Hitlerjem, ker bi mu bilo to nagrada za odstop Nemčije iz lige narodov in konference za omejitev oboroževanja in iz mednarodnega delavskega urada. Separatna pogajanja bi vodila le v pojačanje nemškega nacionalizma in militarizma in v njune nove zahteve.

Svet ima zdaj zadnje prilike da si obvaruje mir. Če se demokratične dežele, posebno Velika Britanija, Francija in Zed. države, ne sporazumejo ob tej pozni uri, in če se bo fašizem vsled neenotnosti teh dežel oboroževal dalje, je univerzalna katastrofa neizogibna.

Bojkotiranje Nemčije in vzgledi

Dokler bodo Nemčijo vladali Hitlerjevi barbari, zasluži, da jo bojkotira vsakdo in kjerkoli, ki mu je za resnico, napredek in človeške pravice.

Ni pa dovolj, da se sprejema le resolucije za bojkotiranje Nemčije, nego je treba bojkotiranje izvajati, da bo zaleglo. Povejte vsakemu, ki kaj kupuje, da naj vedno pazi, da mu ne dajo ničesar kar je bilo izdelanega v Nemčiji.

Kdor potuje, naj se ogiba nemških ladij.

V tem oziru je dala zelo slab vzgled Anne Louise Strong, pomožna urednica angleškega lista Daily News v Moskvi, ki se je vzlic silovitemu preganjanju komunistov v Nemčiji pripeljala v to deželo z nemško ladjo "Bremen". Litvinov je bil v tem oziru bolj previden.

VSEAMERIŠKA KONFERENCA V MONTEVIDEU

Palača uruguayskega parlamenta v Montevideu, kjer se je prošli teden pričela panameriška konferenca. Udeležili so se je zastopniki vseh republik južne, centralne in severne Amerike. Panameriška konferenca, ki je stalna ustanova, je kreacija Zed. držav, in njihova moč predominira. To je šesta letna konferenca; vsako leto se vrši v drugem kraju. Delegaciji Zed. držav načeljuje državni tajnik Cordell Hull. Glavni problem na tem zborovanju je medsebojna trgovina, ki je zelo padla radi krize in je vrhutega še ovirana z visokimi carinami. Konferenci je bilo letos tudi predlagano, da naj dopusti poslati ligi narodov, Španiji in Portugalski uradne opazovalce. Njihov statut bi bil sličen onemu bratskih delegatov na konvencijah raznih delavskih, podpornih in drugih organizacij v tej deželi.

TRAGIČNO NAZADOVANJE AMERIŠKEGA ŠOLSTVA

Skrahirani kapitalistični sistem v Zed. državah je v prošlih par letih zagnal krik, da je treba ekonomizirati tudi šolski sistem. Propagirali so odprto, da naj imajo dostop v visoke in boljše srednje šole le otroci tistih staršev, ki jih lahko vzdržujejo v šolah. "Vse preveč je danes dijakov in dijakinj, ki se pri šolanju vzdržujejo sami s svojim delom. To ne bi smelo biti," pravijo v petičnih krogih.

S takimi predlogi, če bi se jih šolske oblasti res oprijele, bi bilo sinovom in hčeram delavskih staršev odrečena prilika do višje izobrazbe.

Rezultat kampanje za ekonomiziranje šolstva so: Velika brezposelnost med učiteljskim osobjem; znižanje plač; opustitev mnogih srednjih in ljudskih šol; znižanje učnega termina v osnovnih šolah; zmanjšanje učnih in drugih ugodnosti ter pripomočkov.

Nad dva tisoč osnovnih (ljudskih) šol je to jesen, po končanih počitnicah, v raznih krajih na deželi ostalo zaprtih.

Nad 2,280,000 šolo obveznih otrok v Zed. državah letos ni imelo prilike iti v šolo in so brez pouka.

Šestnajst visokih šol je prenehalo. Veliko drugih sprejme zdaj le gotovo število učencev — drugim odkloni vstop.

V interesu "ekonomiziranja" so znižali šolski termin v enem izmed vsakih štirih mest v tej deželi. V 715 šolah v farmarskih krajih so znižali šoloobvezni termin na manj ko tri mesece v letu.

Ista statistika o nazadovanju ameriškega učnega sistema, ki je bila objavljena v raznih listih, toda v reakcionarnih pobarvana s hvalospevi ekonomiji, pravi, da je le malokateri sloj prizadet vsled brezposelnosti in bankrotiranega gospodarstva toliko kakor učiteljski. Za primero je navedena med drugimi država Michigan, kjer je zaposljenih 7,000 učiteljev in učiteljic, okrog 12,000 pa je brezposelnih.

V vseh Zedinjenih državah je nad 200,000 priznanih učiteljev in učiteljic brez zaslužka.

Ena tretjina učiteljev bodo letos vsled "ekonomiziranja" dobili le po $750 plače, 40,000 podeželskih učiteljev in učiteljic pa so letos prejeli (oziroma jo bodo do konca leta) nekaj manj ko $450 plače.

Kako naj človek v mestu izhaja s plačo $750 na leto? Kako naj učitelj ali učiteljica živi primerno svojemu stanu s to malo vsoto? Ali pa 40,000 podeželskih učiteljev z vsotico $450 na leto?

"Ekonomi", ki so napadli šolski sistem, se s tem ne ukvarjajo. V svojih velikih dnevnikih so udarjali na strune hranitve in uspeli. Šolstvu so zadali tolikšen udarec, da so postali celo mnogi konservativci v republikanski in demokratski stranki alarmirani.

Bogata gospoda ni prav nič prizadeta raditega, ker lahko pošljejo svoje otroke v katerokoli boljšo šolo, vrhutega pa jim lahko najamejo še privatne učitelje. Trpeli pa bodo na pomanjkljivi šolski vzgoji otroci delavcev in farmarjev.

Borba v Španiji in vzroki. — Volilni izid je neugoden

Španska revolucija proti monarhizmu in klerikalizmu ima svoje trde dneve. Pri volitvah v parlament 19. novembra in pri ožjih volitvah so zmagale konservativne stranke, največ s pomočjo žensk, katerim je dala republika volilno pravico. Pri zadnjih volitvah so prvič glasovale. Število volilcev se je s tem povišalo za 6,500,000; večina teh žensk je nepismenih in zanje mislijo še vedno duhovniki kakor pred revolucijo. Le v mestih je velik odstotek žensk glasovalo za socialistične in za liberalne kandidate.

Pri prvih volitvah v parlament so šle republikanske stranke skupno s socialistično enotno v boj. Zato so zmagale skoro popolnoma. Toda socialistični stranki z njimi v mnogih slučajih ni bilo mogoče delati skupno, zato je šla pri zadnjih volitvah samostojno v kampanjo. Dobila je 61 mandatov. Skupno šteje španski parlament 413 poslancev. Skrajni monarhisti so dobili 23 mandatov, komunisti nobenega, 222 poslancev pripada reakciji in ostali pa raznim liberalnim strankam. Reakcija ima torej večino. Socialisti so imeli v prejšnji zbornici vsled enotnega nastopa levičarskih republikanskih strank 110 poslancev.

Socialistična stranka je v prošlih par letih napredovala v članstvu in v volitvah 19. novembra je dobila med industrialnim delavstvom veliko več glasov kakor prvič. V glavnem mestu Madridu so socialisti dobili 13 izmed 17 poslancev.

V borbi proti socialistom niso bile le vse meščanske in reakcionarne stranke ter vsa sila katoliške cerkve, ampak tudi komunisti in sindikalisti.

Dne 21. novembra so sindikalisti in komunisti navalili na socialistični dom v Madridu. Okrog 15 oseb je bilo v boju nevarno poškodovanih.

Španija je edina velika država, kjer imajo sindikalisti močne organizacije (unije). Drže se približno iste taktike kot so jo propagirali v tej deželi pred vojno I. W. W. Dasi so v primeri s socialističnim delavstvom v veliki manjšini, povzročajo s svojim agresivnim "anarhizmom" skupni delavski stvari ogromno škodo — in ker imajo v republiki več svobode, so s svojo taktiko izzvali tudi nov fašistični pokret.

Prošli teden so sindikalisti vprizorili po Španiji mnogo nemirov in stavk. Obdolženi so tudi bombnih napadov in železniških nezgod. En vlak so vrgli s tira. 30 potnikov je bilo ubitih.

Meščanskim časopisom je prišel sindikalistični napad ravno prav. Reakcija ima v parlamentu večino, pa je buržvazni tisk začel s propagando, da naj se zatre ne samo sindikalistične, ampak tudi socialistične organizacije, ker so vse te levičarske skupine nevarne miru in redu ter zdravemu razvoju španske države.

Socialisti zagotavljajo, da bodo tudi v tej krizi v stanju ohraniti svoje pridobitve in organizacijo.

PROTI OBČINSKI SVOJINI

Kapitalistično časopisje je z velikim vzradoščenjem poročalo, da je večina ljudstva pri volitvah 7. novembra glasovala proti kolektivnemu lastništvu javnih naprav v sedmih velikih občinah, v katerih je bilo to vprašanje na referendumu. Tolmačili so, da so se ljudje ustrašili davkov in pa "slabega gospodarstva".

Resnica je seveda obratna. Ali si je mogoče misliti slabše gospodarstvo kot je bilo na pr. v Insullovih podvztjih?

Vse občine, ki javne naprave že lastujejo, so na boljšem od onih, kjer so še v privatni posesti. Toda kapitalistično časopisje tega noče povedati, delavskega pa ljudstvo premalo čita. Kapitalistični tisk vodi vso agitacijo z vidika obrambe profita privatnim interesom. Zato je naravno, da pobija vse, kar bi imelo koristiti ljudstvu.

NA 4. STRANI CENIK KNJIG

Naročite knjige Cankarjeve družbe

Glejte 3. stran.

MAKSIM LITVINOV V IGRI KOMPROMISOV

KOMUNISTIČNA internacionala je smatrala kompromise z buržoazijo za največji greh. Nasprotovala je vsaki taktiki, ki bi mogla v čem koristiti kapitalizmu. Svoje delovanje je opirala na stališče, da je treba položaj v kapitalističnih deželah poslabševati. V ta namen je dobrodošlo kakršnokoli sredstvo, kajti čimbolj se bo večal nered, toliko prej se dogodi revolucija in preobrat. Moskva bi pridobila novo državo v sovjetsko Unijo.

Vsa taktika komunističnih strank je bila usmerjena s tega stališča, rezultat pa je fašizem, skrahiranje komunističnih strank v vseh deželah izven Rusije, in temeljito oslabljenje mednarodnega delavskega gibanja.

Kapitalistične dežele so bile sovjetski Rusiji neprikrito sovražne. In Moskva jim je vračala s svojimi zdražbarskimi komunističnimi strankami. Ko pa se je USSR poglobila v gospodarsko rekonstrukcijo svoje države, je začela spreminjati tudi stališče v odnošajih z drugimi deželami. Njeni zastopniki so na raznih konferencah od početka odkrito in nediplomatično predlagali spremembe v svetovni ekonomski strukturi, prav tako na konferenci za omejitev oboroževanja in na drugih. Sovjetski poslaniki pa so tedaj že začeli uvajati taktiko sprave, kateri je končno stopil odprto na čelo — seveda s privoljenjem ruske komunistične stranke, sovjetski komisar za zunanje zadeve, Maksim Litvinov. In tako komunistična Rusija ni več bavbav za kapitalistične dežele.

Odsev te spremembe je bil posebno viden na banketu v newyorškem hotelu Waldorf Astoria 24. oktobra v počast Litvinovu. 2,500 ljudi se ga je udeležilo, sama izbrana družba iz višjih krogov, in pa člani ruske trgovske komisije. Rdeča sovjetska zastava je visela poleg ameriške spredaj banketne dvorane, kjer so sedeli največji predstavniki ameriškega kapitalizma skupno z zastopniki sovjetske Rusije. Zaradi rdeče zastave je bil v tej deželi pretepen, aretiran in tudi obsojen že marsikdo. Na omenjenem banketu pa so sedeli pod njo med drugimi general Atterbury, poglavar mogočne družbe, ki kontrolira Pennsylvanijo železnico, Gerard Swope in Owen D. Young, velebankirji, lastniki nekaterih bogatih kapitalističnih dnevnikov itd. Nihče izmed onih v delavskih vrstah, ki so se vsa ta leta borili za priznanje sovjetske Unije, ni bil v ospredju med odličnjaki, in sploh povabljeni niso bili.

V Washingtonu je Litvinov konferiral ne kot propagandist, nego kot državnik — kakor vsak drug spreten državnik, in se pogajal ne samo s stališča koristi svoje države, pač pa s stališča obojestranskih koristi, kajti brez tega sporazumi niso mogoči.

V Rimu, kjer se je Litvinov ustavil na svojem potu iz Amerike v Rusijo, je konferiral z Mussolinijem. Časnikarjem je dejal, da ga zelo veseli, ker nima sov. Rusija z Italijo nikakih nesporazumov, pač pa sta obe deželi v prijateljskih odnošajih že 13 let in zdaj je to prijateljstvo še bolj utrjeno. Z Mussolinijem je Litvinov konferiral ob priliki tega obiska več ur in precej časa z drugimi italjanskimi državniki. V Parizu je konferiral z zunanjim ministrom Paul Bouncorjem, na poti v Ameriko pa je imel sestanek v Berlinu s Hitlerjevim ministrom za zunanje zadeve. Tudi nazaj grede iz Rima se je ustavil v Berlinu, odšel pa je ne da bi se posvetoval s člani nemške vlade; ugibajo, da zato ne, ker so ga nemški fašistični listi preprijazno pozdravljali in objavljali uredniške članke z apelom, da naj se na napetost, ki je nastala nekaj časa med Rusijo in Nemčijo vsled fašistične revolucije pozabi in se spet obnovi prijateljske odnošaje. Če bi Litvinov to storil in se gibal v Berlinu kakor se je v Rimu, bi razočaral vse tiste delavce in intelektualce v Nemčiji, ki so bili aktivni komunisti in trpeli preganjanje za svoje prepričanje.

Mi ne grajamo sovjetske vlade za njeno kompromisno početje v svetovni diplomaciji. Vse, kar počne danes, dela z vidika interesov sovjetske Unije. In to je glavno. Toda vsled tega je komunistična internacionala izgubila svoj prejšnji pomen. Komunistična stranka Rusije ne bo mogla na eni strani odobravati kompromise z buržvazijo in kapitalizmom, na drugi pa pripravljati svetovno revolucijo z metodami, kakršne je rabila do nedavna. Kolo okoliščin in razvoja pač narekuje svoje pogoje, katere je nemogoče odbiti. V borbi za samoohrano je že marsikdo popustil v svojih načelih. Zaradi nevarnosti, ki preti sovjetski Uniji v Aziji, je prisiljena iskati zaslombo kjerkoli jo more dobiti v svojo korist. Dobila jo je mnogo, največ vsled Litvinove spretnosti v mednarodni diplomaciji.

Cerkve in davki v Ameriki

Cerkve v Zed. državah imajo mnogo milijard premoženja, ki je davka prosto. Samo v mestu New York na pr. znaša blizu pet milijard, od katerega jim ni treba plačevati nikakega davka. Celo vodo imajo zastonj.

Ne samo cerkve, nego tudi razna cerkvena trgovska podvzetja in posestva, ki donašajo visoke dohodke, so prosta davkov.

Ta krivični privilegij so izrabljale v toliki meri, da so zdaj cerkve v New Yorku same — pod vodstvom duhovnikov kakor sta rabi Stephen S. Wise in škof Francis J. McConnell, apelirala na zakonodajo države New York, da naj zakon o neobdavčenju cerkvene imovine reformirajo, da se obdavči tista cerkvena posestva, ki so trgovskega značaja in razna stavbišča v najboljših predelih mesta, ki so bila prepisana na cerkve samo zato, da so se lastniki ognili davkov, profit pa so si delili s cerkvami.

V Chicagu so obdavčili dva hotela YMCA šele sedaj. Bila sta prosta davkov, ker sta svojina verske ustanove, dasi poslujeta kakor vsak drug hotel. V bodoče bosta morala plačevati $70,000 davka na leto, ako ju kaka višja oblast davka spet ne oprosti.

Posestva U. of C.

Posestva čikaške univerze cenijo na $29,000,000. Zdaj so v teku pogajanja, da se združi z North Western univerzo v bližnjem Evanstonu.

PROLETAREC

List za interese delavskega ljudstva.

Izhaja vsako sredo.

Izdaja Jugoslovanska Delavska Tiskovna Družba. Chicago, Ill.

Glasilo Jugoslovanske Socialistične Zveze.

NAROČNINA v Zedinjenih državah za celo leto $3.00; za pol leta $1.75; za četrt leta $1.00. Inozemstvo: za celo leto $3.50; za pol leta $2.00.

Vsi rokopisi in oglasi morajo biti v našem uradu najpozneje do pondeljka popoldne za priobčitev v številki tekočega tedna.

PROLETAREC

Published every Wednesday by the Jugoslav Workmen's Publishing Co., Inc. Established 1906.

Editor.....Frank Zaitz
Business Manager....Charles Pogorelec

SUBSCRIPTION RATES:
United States, One Year $3.00; Six Months $1.75; Three Months $1.00.—Foreign Countries, One Year $3.50; Six Months $2.00.

PROLETAREC
3639 W. 26th St., CHICAGO, ILL.
Telephone: Rockwell 2864.

"Narodno gospodarstvo"

Včasi si je vlada te dežele prizadevala, da bi farmarji obdelovali čimveč zemlje. Danes se trudi, da jo bi obdelali čimmanj. In ker ne gre drugače, jim bo plačevala gotovo vsoto za vsak aker, ki ga ne bodo posejali. To zaradi tega, ker smatra, da se živil, bombaža in tobaka prideluje preveč in imajo na trgu vsled "nadprodukcije" prenizko ceno.

V agrikulturnem departmentu zvezne vlade so izračunali, da bodo prihodnje leto ameriški farmarji obdelali štiriinštirideset milijonov akrov manj zemlje kakor letos,-v povračilo za to neobdelano zemljo pa jim bo dala vlada okrog pol milijarde dolarjev podpore, in sicer od $10 do $17 za vsak neobdelan aker. Nekoč jim je dajala podporo, da so zemljo obdelovali, zdaj jim jo daje, da je ne obdelujejo.

Temu pravijo "narodno gospodarstvo", "politična ekonomija" ali kar že. Milijoni tistih, ki bi radi pokupili odvišen pridelek, se čudijo taki ekonomiji in premišljujejo kako bodo živeli, če bodo cene res šle še bolj navzgor, zaslužek pa je nizek in milijoni ga sploh nimajo. Kaj koristijo visoke cene, če pa ni kupcev, da jih bi zmogli!

Povračanje v srednji vek

Krvoločno divjanje hitlerjevcev v Nemčiji in val linčanj v Zed. državah niso edini znaki nasilnega povratka srednjeveške "civilizacije". Eden glavnih je prizadevanje fašizma, da potisne žensko v klet ignorance in brezpravnosti ter jo zaklene v nji.

Mussolini v Italiji je odredil, da se sme ženske v Italiji v bodoče uposljevati le v "inferiornih" službah, na pr. v telefonskih uradih, toda tudi tu ne več ko 20 odstotkov, ostali pa morajo biti moški. Prostor ženske je v kuhinji, na njivi, pri otrocih in v cerkvi! Zanjo ni potrebno, da kaj ve, pač pa je potrebno, da je možu poslušna dekla in da rodi državi čimveč otrok. Pravic nima, pač pa dolžnosti.

Mussolini in Hitler delata račun brez krčmarja — to se pravi — brez žensk. Težko, da se jima bi posrečilo zakleniti ženske v klet stare nevednosti in brezpravja. Začasno bosta morda uspela, ampak kolo časa in razvoja se kljub temu ne bo hotelo vrteti nazaj.

Rooseveltovi kritiki

Revija Nation opozarja Rooseveltovo administracijo, da ne sme dati vsem kritikam pečat torijevstva in "nevernih Thomasov". Opozarja jo, da zaupanje v Roosevelta in njegov program pada v splošnem, vzrok pa so neuspehi v njegovi ekonomski politiki. Obrat industrije, pravi Nation, nazaduje skozi od julija meseca, vzrok pa je, ker trgovski svet prav nič ne ve, kaj predsednik namerava z valuto in kakšni so njegovi drugi načrti v ekonomskem eksperimentiranju. Po mnenju te revije je zaupanje v administracijo že nevarno omajano tudi med ljudstvom. Če ne postane predsednik oprezen ter hibe odpravi, bo dežela kmalu tam kakor je bila meseca marca vkljub trošenju ogromnih vsot za javna dela, pravi liberalni kritik.

Cenzura in časopisje

Prošlo poletje so hitlerjevi fašisti ubili tri Avstrijce. Umor so izvršili onokraj meje in nato pobegnili na nemško stran. Časopisje v Nemčiji ni smelo o tem ničesar poročati.

Koncem novembra je avstrijska straža ubila ob meji Hitlerjevega fašista, tedaj pa je cenzura v Nemčiji napela druge strune. Vsi listi so morali na dolgo poročati o mučeniku, ki je dal življenje za edinstvo nemškega naroda. Priredili so mu slovesen vojaški pogreb, katerega se je udeležil poleg drugih fašističnih glavarjev tudi Hitler. V svojem govoru ob rakvi je dejal, da se vlada v Avstriji vzdržuje z brutalno silo, pozabil pa je dodati isto o svojem režimu.

LINČANJA SO "KOLEKTIVNI UMOR"

Predsednik Roosevelt je v svojem govoru pred zvezo protestantskih cerkva nazval linčanja za "kolektiven umor" in grajal oblastnike, ki jih dopuščajo ter prav tako na zelo previden in vljuden način tudi korumpiran ameriški sodni sistem. Na levi strani te slike, v sredi, so ostanki 19-letnega črnca Lloyd Warnerja, ki je bil obtožen posilstva in linčan. Drhal ga je vzela iz ječe, ga obesila na drevo, ki ga vidite na sliki, nato ga polivala z gasolinom in zažgala. Ta "kolektivni umor" se je izvršil v mestu St. Joseph v državi Missouri. Oblast je naročila nekaj aretacij, kaznovan pa ne bo brž kone nihče.

CLEVELANDSKI GLASOVI

Kako se dr. Kern "spominja" Ivana Moleka. — Slabo manifestiranje "prijateljskega sožitja"

Dr. F. Kern omenja v svojih "Spominih", ki jih objavlja v Ameriški Domovini, tudi Ivana Moleka ter izreka mnenje, da je Molek v svojih literarnih delih prehud črnogled in podobno. Dr. Kern pri tem pozablja, da je vsaka resna sodobna literatura predvsem odsev svoje dobe in njenih ekonomsko-socialinih razmer in teženj, porojenih iz nezadovoljstva z obstoječim stanjem. Pričarati nasmejano solnce in radostno popevanje tam (in tedaj), kjer (in kadar) je malone absoluten gospodar brezupen mrak, ki ga pretresajo ječanje in kletvice tlačenih, izmozgavanih in poniževanih brezpravnih ljudi, je pa nekaj, kar presega človeške moči pisatelja, pesnika ali likovnega umetnika in obenem bije resnici v obraz. Pisati o radostnih presenečenjih, ko doživljamo zgolj trpka in boleča razočaranja, o sreči in zadovoljnosti, ko nas davijo nadloge, mizerija in nezadovoljnost, o cvetju, ko se plazimo skozi trnjeve gošče, je, rekel bi, kar malce pretežavno za navadnega človeka. Vpoštevajoč vse to lahko drage volje prepustimo dr. Kernu nehvaležno nalogo, da napiše roman o življenju ameriških mezdnih sužnjev, v katerem ne bo saj, krvavih srag, biča, pušk, ogabnega in brezdušnega izkoriščanja, sramotnega poniževanja, ječanja in kletvic, temveč zgolj — solnce in cvetje. —

Dr. Kern omenja tudi Molekova "Dva svetova", v katerima je opazil pomanjkanje "solnčnih žarkov" in prehud mrak. Nu, "Dva svetova" je povest slovenskega priseljenca-delavca v Ameriki in mislim, da ni pretirano, če rečem, da je v življenju teh ljudi prekleto malo solnca in cvetja — če včasih posije solnce doma, ga brž zatemne oblaki težkih skrbi, če posije pri bari, je pa krvavo obrobljeno in klavrno —; vendar, toliko solnca in cvetja, kot se ga najde v življenju povprečnega slovenskega delavca v Ameriki, posebno rudarja, je najti tudi v "Dveh svetovih". Samo prezreti se ne sme teh redkih žarkov v prehudi ihti brskanja za — mrakom. Slednjega je itak v naši dobi toliko, da mu ne moremo uiti, pa če bi mu še bolj radi ušli!

Slavni ruski pisatelj Maksim Gorki je nekoč dejal, da ga ne zanima, kaj si mislijo o njegovih delih razni učeni poklicni kritiki, toliko bolj pa ga zanima, kaj si mislijo o njih njegovi čitatelji-delavci, čijih mnenje je zanj merodajno. Tako bi moral reči vsak pisatelj, ki piše za delavce. Količkaj razumen delavec namreč nikdar ne bo odklonil literarnega dela, ki je v jedru in posameznostih resničen odsev njegovega življenja, njegovih nadlog in mizerije, trpljenja in ponižanja, ki mu ga nanaša krivično urejena družabna in gospodarska uredba, in njegovih teženj, temveč ga bo sprejel z veseljem kot pravično ogledalo svojega življenja in svojih bojev in teženj; prav tako, seveda, pa bo odklonil vsako literaturo, ki je v jedru in posameznostih motno ali goljufivo ogledalo istega. Kaj si misli o takih delih kak posamezen kritik, posebno meščanskega kova, je majhne, če sploh kake važnosti pri tem.

Molekova povest "Dva svetova" je bila dobro in pravično ogledalo življenja slovenskega imigranta-delavca v Ameriki. Zato so jo slovenski delavci in delavke v Ameriki sprejeli z veseljem kot tako. Govoril sem o nji z mnogimi našimi ljudmi in vsi so se izražali o nji zelo pohvalno. "Prav tako piše, kakor se nam je v resnici godilo", so zatrjevali. "Tudi jaz sem šel (šla) skozi vse to..." Itd. In take izjave naših ljudi v Ameriki so najboljše spričevalo za pisatelja.

Dr. Kernu se zdi, da v "Dveh svetovih" ni nobene poezije in romantike — kar sicer ne odgovarja resnici — ter omenja med drugimi tudi Uptona Sinclairja, češ, ta zna pa drugače. Vprašanje, ki se mi je vsililo pri dr. Kernovem omenjanju Uptona Sinclairja je: ali dr. Kern pozna (vsaj prilično dobro) dela Uptona Sinclairja?

Solnčne strani našega življenja je lahko opaziti in nihče jih ne prezre, ne pri sebi niti pri drugih. Drugače pa je s temnimi stranmi življenja: le preveč je še ljudi, posebno v masah delavstva, ki se ne zavedajo vse brezupnosti svojega položaja, ki se v mnogih slučajih zavedo svoje mizerije, in krivice, ki jo povzroča, šele tedaj, kadar jim jo pisatelj predoči v vsej njeni pošastnosti in nesmiselnosti. In to opravičuje "črnoglednost" v socialni literaturi. Sicer pa sem že zapisal: kjer ni solnca, se o solncu tudi ne more zapisati, da je bilo.

Dr. Kern omenja tudi Molekov socializem, ki se mu vidi "starokopiten". — Recimo, da je dr. Kern v tem pogledu v pravem: potem smo tudi mi drugi "starokopitni socialisti". — Ampak — in v tem grmu tiči škrat! — kaj pa rodoljubarski in ne vem kakšen še "liberalizem" dr. Kerna samega? Ali niso morda njegovi nazori ne le starokopitni, temveč tudi preživeti, ostanek mrtvih dob? —

Predno se poslovim od dr. Kerna, moram zapisati, da ga nisem "vzel na piko" baš zato, da bi branil Moleka kot literata — vsakega pisatelja branijo dovolj močno njegova dela —, temveč zato, ker več naših tukajšnjih sodrugov želi, da bi nekdo zavrnil dr. Kernove enostranske opazke o Moleku. Njihova želja je s tem izpolnjena.

* * *

Vse kaže, da tukajšnja Enakopravnost nima dosti prostora za prireditve raznih naših kulturnih društev, izvzemši samostojno Zarjo, posebno za soc. pevski zbor Zarjo in njegove prireditve. Dočim je posvetila nedavni prireditvi samostojnega pevskega zbora Zarje ("Gorenjski slavček") cele kolone pohvale, se je spomnila koncerta soc. Zarje s celih pet vrstic dolgim poročilcem, kar je jako — zanimivo in daje — poleg drugega — človeku slutiti, da antagonizem, ki je razbil nekdaj močno Zarjo na dvoje šibkejših skupin, še živi. Well, kaj se hoče? — smo pač za — enakopravnost in prijateljsko sožitje... In "prijateljsko sožitje" s pomočjo take taktike res imenitno cvete med nami...

I. Jontez-Podgoričan.

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR

"Novi letnik Ameriškega družinskega koledarja je res lepa knjiga," se glase laskave pohvale naročnikov in onih, ki ga pomagajo razpečavati.

Takih knjig bo še precej izšlo, ako se vsi prijatelji koledarja potrudijo, da se ga v tej krizi razpeča toliko, da bodo stroški pokriti, kajti pri koledarju si nikakor ne moremo privoščiti izgube, ker je že boj za obstanek lista dovolj težak.

Koledar letnik 1934 bo res razprodan, če so vsi zastopniki in drugi prijatelji koledarja ter Proletarca pripravljeni pomagati. In potrebno je, da sodelujejo, kajti to ni samo gospodarsko vprašanje; koledar izdajamo zato, da pride čimveč dobrega čtiva med ljudstvo.

Na željo nekaterih smo letos izdali par sto izvodov koledarja na finem papirju z boljšo platneno vezbo. Stane $1,25. Vsebina je ista, kakor v splošni izdaji.

Naročite ga tudi svojcem v starem kraju. Stane 90c.

Vsebina koledarja je na 5. strani v tej številki.

Socialist predsednik mestne zbornice

Za predsednika mestne zbornice v Bridgeportu, Conn., je bil izvoljen socialistični alderman Andrew K. Auth.

Delavska prosveta v Clevelandu

Cleveland, O. — Letni koncert soc. pevskega zbora je za nami. Take prireditve vzamejo dosti časa in truda, da se jih spravi na oder, ampak kjer je volja, je tudi uspeh. Zarjani so s tem koncertom spet pokazali, da tudi ta silna kriza ni mogla streti njih energije in stremljenja po delavski kulturi.

Sedaj se je pa klub št. 27 vrgel na delo izkoristiti čas skozi to zimo kolikor največ mogoče v izobraževalne namene.

Namesto dveh mesečnih sej bo popoldne vsako drugo nedeljo ob 2:30 posvečeno izključno vzgojnim namenom, da se seznanimo z vzroki velikih socialnih hib in problemov in da se poučimo o znanstvenem socializmu. Na te sestanke, katere se bi lahko imenovalo "Izobraževalni krožek", so vabljeni vsi naši somišljeniki. Pričelo se bo s klasično Kristanovo znanstveno razpravo "Socializem, pacifizem in sorodno".

Poleg tega vas še posebno vabimo na javen shod kluba št. 27 v sredo 20. decembra v Slov. nar. domu na St. Clair Ave. (novo poslopje). Govornik bo August Claessens iz New Yorka, bivši socialistični poslanec, avtor knjige "Roparska trojica" in več drugih knjig ter brošur; Claessens je eden najboljših oratorjev, kar jih ima soc. stranka v Ameriki. Shod se prične ob 7:30 zvečer. Vstopnina prosta.

Delavci v Clevelandu, ne zamudite te prilike! Živimo v kritičnih časih, ko je socialni preobrat v načelih socializma svetovno vprašanje. In v tej dobi naglo drvečih sprememb je nujno potrebno, da se delavci o vsem pouče, posebno o naših nalogah, ki jih imamo v gradnji za preobrat in v boju proti fašistični nevarnosti.

Joseph Jauch.

Važna seja kluba št. 1

Chicago. — Klub št. 1 JSZ bo imel svojo redno sejo v petek 22. decembra v dvorani SNPJ. Na dnevnem redu važna poročila in volitve v klubove odbore. Potrebno je, da se je udeleže vsi člani in članice.

Po končanem dnevnem redu bo predaval Peter Kokotović.

* * *

Klub št. 1 ima okrog 35 članov v raznih odborih, namreč tajnika-blagajnika, organizatorja, zapisnikarja, knjižničarja, tri člane v nadzornem odboru, 3 člane v odboru pevskega zbora "Save", tri člane dramskega odseka, 3 člane v prosvetnem odseku, 7 v agitacijskem odseku, pet delegatov v okrajni organizaciji in odbor mladinskega odseka. Poleg teh tudi odbor treh članov, ki imajo nalogo pripraviti vse potrebno za klubove prireditve.

Od časa do časa voli klub še posebne odbore.

Umevno da so ti odbori dokaz vsestranskih klubovih aktivnosti. Zato je potrebno, da sprejme nominacijo vsakdo, ki čuti, da bo predlagano mu mesto v stanju izvrševati. Le s takim sodelovanjem bo klub št. 1 deloval uspešno kakor je v prošlih 30 letih. — **P. O.**

Silvestrova veselica kluba št. 1

Chicago, Ill., — Na Silvestrov večer v nedeljo 31. dec. bo imel klub št. 1 v dvorani SNPJ veliko zabavo s polnočnim sporedom. V gornji dvorani bo igral J. Kochevarjev, v spodnji pa A. Benchanov orkester.

Vstopnice v predprodaji so po 35c in pri blagajni 40c.

Brezposelni v Angliji

Na Angleškem je bilo v začetku decembra 2,280,017 brezposelnih delavcev.

Ne čakajte na druge, da se zbude, nego se pridružite socialistični stranki takoj!

DVAJSET LET AMERIŠKEGA DRUŽINSKEGA KOLEDARJA

FRANK ZAITZ

KONCEM novembra t. l. je izšel dvajseti letnik Amriškega družinskega koledarja—dvajset v platno vezanih knjig, katere so glavni prispevek k literaturi ameriških Slovencev. Skupno imajo 4,146 strani, ali brez oglasov okrog 3,746 strani.

Misel za ustanovitev delavskega koledarja pod okriljem Jugoslovanske delavske tiskovne družbe, ki izdaja Proletarca, se je pojavila že l. 1911, in še bolj l. 1912, toda nič definitivnega se ni sklenilo. Prvi poskus s tako publikacijo je bil storjen pri Glasu Svobode kjer so izdali za leto 1905 "Slovenski delavski koledar". Uredil ga je Jože Zavertnik. Stvar se ni obnesla in tako je bil to prvi in poslednji letnik koledarja v založbi omenjenega lista.

Zgodaj spomladi l. 1912 je pisala Splošna delavska zveza Vzajemnost za Kranjsko, z uradom v Ljubljani, JDTD, da bo "Vzajemnostnost" ustanovila koledar, ki se bo imenoval "Družinski koledar". Prvi letnik izide v jeseni 1912 za naslednje leto, je bilo pojasnjeno v pismu. Predlagali so ameriškim sodrugom, naj sodelujejo pri tem podvzetju in če se dogovore, se ta koledar uredi tako, da bodo v njemu zastopani tudi ameriški slovenski sotrudniki. Na seji upravnega odbora, na kateri se je sklepalo o ponudbi, so bili Fr. Petrich, Jos. Zavertnik, Frank Janezich in Ivan Molek. Sklenili so poizvedeti za cene, in ako bo zmerna, bi JDTD opustila nameravano izdanje svojega koledarja.

Dne 6. julija 1912 so dobili odgovor od Vzajemnosti. Koledar s trdo vezbo na 178 straneh bi stal za Ameriko 80 vinarjev. Sklenili so naročiti tisoč izvodov, na katerih naj bo tiskana cena 30 centov namesto da bi bila označena v vinarjih. Leo Zakrajšek je nabral zanj v Ameriki nekaj oglasov, prispevke pa sta imela Ivan Molek in Fr. Petrich. Prvi je poslal par pripovednih spisov v prevodu, drugi pa informativni članek o socialističnem gibanju v Ameriki. V tem koledarju sta bili tudi sliki članov kluba št. 1 v Chicagu in št. 27 v Clevelandu. Ker ta koledar ni bil izdan pravočasno, je uprava Proletarca naročilo zanj znižala s tisoč na 500 izvodov.

Dospel je v Chicago šele koncem februarja 1913, naročil zanj pa je bilo več kot je znašala pošiljatev, zato je takoj pošel. Bil sem na Elyju, ko ga je na sejo društva Sokol št. 20 prinesel John Teran. Vsi so ga hoteli, kajti bil je novost. Zmanjkalo mu ga je, z novo pošiljatvijo pa mu iz Chicaga niso mogli več postreči.

Na seji 16. jan. 1913 je upravni odbor Proletarca sklenil, da izda JDTD svoj koledar. Za spise se je obrnil na delavske pisatelje in člankarje v starem kraju in jim ponudil 50 kron honorarja za prispevke, ki bi obsegali okrog 16 strani. Zaključili so tiskati 2,000 izvodov in mu določili ceno po 35c.

Meseca februarja 1913 je upravni odbor prejel pismo od Vzajemnosti, v katerem ga je zagotovila, da bodo z izdanjem koledarja bolj točni in da dobe letnik 1914 že do konca oktobra 1913, če se domenijo za skupno izdanje.

Medtem je avstrijska vlada Vzajemnost razpustila. Na seji 6. julija so upravi Proletarca iz Ljubljane sporočili, da bo Družinski koledar kljub temu izšel, toda pod svojo firmo, zato naj se nikar ne naslavlja pisem iz Amerike v pogledu koledarja na naslov od državnih oblasti razpuščene Vzajemnosti. Tega koledarja ni bilo v Ameriko, ker radi raznih ovir ni izšel.

Na seji 12. februarja 1914 je Jože Zavertnik izvajal, da bi se z delavskim koledarjem, ki bi ga izdajala JDTD sama, bržkone uspelo, in je priporočal, da se ga ustanovi. Poskus z importiranim koledarjem Vzajemnosti l. 1913 se je dobro obnesel in so smatrali, da ni vzroka, čemu ne bi dobil v Ameriki izdan slovenski delavski koledar še boljši odziv. Filip Godina je na to predlagal, da se koledar ustanovi, upravni odborniki pa so delegirali Jožeta Zavertnika ml., da naj poizveduje v tiskarnah o cenah.

Glede imena so bili mnenja, da je "družinski koledar" zelo prikladen naslov, in ker v Ljubljani več ne izhaja, si ga lahko osvoje. Dodali so mu le še besedo "Ameriški".

Ko je na seji 21. marca 1914 J. Zavertnik ml. poročal o cenah, so na njegov predlog definitivno sklenili, da prvi letnik Ameriškega družinskega koledarja izide že za prihodnje leto (1915). Za urednika so izvolili Ivana Moleka in za upravnika koledarja J. Zavertnika ml. Tiskali so ga 3,000 iztisov na 192 straneh. Na tretji strani je bila sledeča uvodna pesem:

Vam, ki sadite, zidate, gradite —
vam, ki se trudite iz zore v mrak;
za kruh, obstanek bedni se borite,
boj bijete večni in težak...
Vam bratje od obale do obale
v domovini novi ameriški,
kamor iz grude rodne so vas gnale
želje po tistem, česar tukaj ni ...
Vam sinovi in hčere dela
— slava delu! Ono bo sveta vladar,
ko svoboda mu bo vzplamtela — —
vam posvečen je naš prvi KOLEDAR.

To pesem je spisal urednik prvega letnika koledarja Ivan Molek.

(Dalje prihodnjič.)

P. ZOLA:

RIM

Poslovenil ETBIN KRISTAN

(Nadaljevanje)

"Njega eminenca je zaposlen — konferenca z misijonarji, ki morajo odpotovati. Ali kmalu bo dovršena. Ukazal mi je, da Vas odvedem v njegov kabinet, kjer počakate nanj."

Ko je bil Pierre sam v kabinetu, je radovedno ogledaval opravo. Soba je bila precej prostorna, brez razkošja, imela je zeleno papirnato tapeto in je bila opremljena z zelenim damastovim pohištvom s črnim lesenim ogrodjem. Dvoje oken na ozko stransko ulico je slabo razsvetljevalo potemnele stene in obledelo preprogo; razun dveh stebričnih miz ni bilo v sobi nič drugega kakor pisalna miza pri oknu, enostavna, črna lesena miza z obrabljeno moleskinovo prevlako. Bila je tako napolnjena, da je kar izginila pod spisi in papirji. Pristopil je bliže in ogledaval od dolge rabe udrti naslanjač, zaslon, ki ga je varoval, in stari, s črnilom pobrizgani črnilnik. Potem pa je postal nepotrpežljiv v težkem, mrtvem zraku, ki ga je tlačil, v veliki, vznemirjajoči tišini, katero je motil le pridušen šum z ulice.

Ko pa je Pierre začel potihem hoditi semtertja, je njegov pogled zadel ob zemljevid na steni, ki ga je privabil in tako napolnil z neizmernimi mislimi, da je pozabil na vse. To je bil pisan zemljevid katoliškega sveta, vsa zemlja, razvit svetozor, na katerem so različne barve označevale posamezne kraje, kjer je katoličanstvo zmagovito, kjer neomejeno vlada, ali pa kjer se mora še bojevati z neverniki. Zadnje dežele so bile razdeljene v razdele, kakor je bila organizacija po vikariatih ali prefekturah. Ni li to vse v sliki izraženo starodavno stremljenje katoličanstva po svetovni vladi, po kateri je koprnelo prvo uro, in za katero se ni v vseh dobah nikdar nehalo pehati? Bog je dal svoji cerkvi svet; ali ona ga mora osvojiti, ker še vedno vlada zmota. Odtod prihaja večni boj, zato se še v naših dneh iztezajo roke po narodih, da bi se iztrgali tujim veram kakor tisti čas, ko so apostelni zapustili Judejo, da bi razširili evangelij. V srednjem veku je imela cerkev veliko nalogo, da organizira osvojeno Evropo; niti poizkušati se ni mogla sprava z vzhodnimi razkolniškimi cerkvami. Potem je izbruhnila reformacija, odpad je sledil odpadu — vso protestantsko polovico Evrope in ves pravoslavni vzhod je bilo treba zopet osvojiti. Ali z odkritjem novega sveta se je zopet zdramila bojevita strast; Rim je zakoprnel po tej drugi polovici sveta. Ustanavljale so se misije in so odhajale, da bi Bogu podložile te še včeraj neznane narode; kajti kakor vse druge jih je bil Bog daroval Rimu. Tako je nastala velika sedanja ločitev krščanstva sama po sebi; na eni strani so katoliški narodi, med katerimi je bilo treba le ohraniti vero, in ki jih državno tajništvo v Vatikanu neomejeno vodi; na drugi strani so razkolniški ali pa enostavno poganski narodi, ki jih je treba odvesti nazaj do zibelke ali pa izpreobrniti, in s katerimi se trudi kongregacija propagande, da bi jih obvladala. Po tem se je morala tudi ta kongregacija zaradi olajšanja dela razdeliti na dva dela: V iztočnega, ki so mu bile izročene baš vzhodne razkolniške sekte, pa v latinskega, čigar oblast je obsegala vse ostale misionske dežele. Vse skupaj je neizmerna enota osvojevalnih organizacij, velikanska mreža z močnimi in gostimi zankami, ki je vržena preko vsega sveta in ne sme ne eni duši dovoliti, da bi se izmuznila.

Šele zdaj, pred tem zemljevidom, je dobil Pierre jasno sliko tega stoletja in stoletja delujočega, za vsesanje vsega človeštva napravljenega stroja. Propaganda, ki so jo papeži bogato oskrbeli in ki ima znatne dohodke, se mu je zazdela kakor samostojna sila, kakor papeštvo v papeštvu; razumel je zdaj, zakaj so dajali prefektom kongregacije priimek "rdeči papež". S kakšno neomejeno močjo lahko razpolaga osvojevalec in vladar, čigar roke segajo od konca do kraja sveta? Kardinal tajnik je imel srednjo Evropo, tak majhen košček zemlje; toda niso li njegovi vsi ostali neskončni prostori zemlje, oddaljene, še neznane dežele? Saj pravijo številke: Neoporečno vlada Rim nad dvesto milijoni rimskoapostolskih katoličanov, v tem ko so razkolniki, vzhodni in reformacijski, če se seštejejo, že prekoračili to število. In kakšen skok, če se doda še milijarda nevernikov, ki še niso izpreobrnjeni! Te številke so ga nenadoma tako osupnile, da ga je groza pretresla. Kaj, torej je res? Okrog pet milijonov je Židov, okrog dvesto milijonov mohamedancev, več kakor sedemsto milijonov brahmanov in budistov, ne glede na stotine milijonov drugih poganov vsakovrstnih ver, skupaj torej milijarda, napram kateri ne štejejo kristjani več kakor štiristo milijonov! In tudi ti so razcepljeni, v večnem vzajemnem boju — polovica z Rimom, druga polovica proti Rimu! Ali je mogoče, da ni Kristus v zadnjih osemnajstih stoletjih osvojil niti tretjine človeštva, in da je Rimu, večnemu, vsegamogočnemu Rimu komaj šestina narodov podložna? Izmed šestih duš je komaj ena rešena — kakšno strašno razmerje! Ali zemljevid pripoveduje neopiljeno resnico: Rdeče označene kraljestvo Rima je le izgubljena točka, če se primerja z rumeno označenim kraljestvom drugih bogov, z neskončnimi kraji, ki jih mora propaganda šele osvojiti. In zdaj je vprašanje: Koliko stoletij je še treba, da se izpolni Kristova obljuba, da se ves svet pokori njegovemu zakonu, da doseže verska družba zopet meščansko in osnuje eno samo vero in eno samo kraljestvo? In kakšno strmenje pograbi človeka vpričo tega vprašanja, vpričo te čudovite naloge, če pomisli na dobrovoljni pokoj Rima, na njegovo potrpežljivo trmo, ki ni nikoli dvomila in ki dandanes še prav posebno ne dvomi! S svojimi škofi in misionarji je vedno na delu, ne more se utruditi in dela z brezpogojnim prepričanjem, da bo le Rim danes ali jutri gospodar sveta, da si ustvari gospodstvo, kakor so nekdaj neskončno majhni deli sestavili svet.

Oj ta vojska, ki je neprenehoma na pohodu! Pierre je videl in slišal, kako pripravlja in si zagotavlja to uro onkraj morja po vseh delih sveta politično osvojitev v imenu vere. Narcisse mu je pripovedoval, kako skrbno morajo poslaništva nadzorovati delovanje propagande v Rimu; zakaj misioni so včasi narodno orodje, ki odločuje s svojo silo. Cerkveno gospodstvo zagotavlja posvetno, osvojene duše dajejo telesa. Zato se vodi neprekinjen boj, v katerem pospešuje kongregacija misionarje Italije ali pa one zaveznih držav, katerim želi zmagovito okupacijo. Vedno je ljubosumna na svojo francosko tekmovalko, La Propagation de la Foi, ki ima sedež v Lyonu in je enako močna, enako bogata kakor ona, pa ima več energičnih in pogumnih mož. Ni ji bilo dovolj, da ji je nalagala znaten davek, temveč povsod jo je izkušala prekositi in jo je žrtvovala, kjer se je bala njene zmage. Večkrat so pregnali francoske menihe, francoske redove, da so napravili prostora italijanskim ali nemškim. To tajno politično ognjišče spletkarij izza civilizatorične verske vneme je zdaj zaslutil Pierre v tej mračni, zaprašeni, nikdar ne od solnca obsijani sobi. Prejšnja groza se ga je zopet lotila, groza pred rečmi, ki jih človek ne pozna, ki se mu naenkrat, nenadoma prikažejo velikanske in strašne. Ne mora li to po vsem svetu organizirano, z večno trmo v času in prostoru delujoče orodje osvajanja in sile zmesti najmodrejše, oplašiti najhrabrejše? Ni mu dovolj, da terja duše, temveč deluje za svojo bodočo oblast nad vsemi ljudmi, razpolaga z njimi, še preden jih more dobiti, pa jih odstopa posvetnemu gospodarju, ki jih ima hraniti zanj.

(Dalje prihodnjič.)

PROHIBICIJE NI VEČ — —

Dne 5. decembra 1933 je bilo konec prohibicije v Zed. državah, ki je trajala 15 let. V svojem namenu je bila popolen polom in vrhu tega ogromna reka podkupnin za graftarje v vsakovrstnih "političnih" uradih. Tudi razni sedanji "kontrolni" zakoni imajo v glavnem namen izsiljevanja podkupnin v žepe onih, ki so jih navajeni. — Gori je slika iz neke boljše pivnice v New Yorku, vzeta 5. dec. Stari natakar, ki je služil "pri baru" pred prohibicijo, pravi, da je edina razlika zdaj ta, da "tudi ženske pijejo pri baru, prej pa so 'krokali' samo moški, Salunov je spet nič koliko.

Izrabljanje rojakov pod firmo "edinstva"

Chicago, Ill. — Konzul Jugoslavije Gjuro Kolombatović je pred nekaj leti pod raznimi pretvezami in s pomočjo čikaških Daily News pričel s prirejanjem dneva "jugoslovanskega edinstva".

Novembra vsako leto so priredili slavnost pod to firmo. S prvega v Ashland avditoriju, kjer je prostora največ za 5,000 ljudi. Napolnili so ga in pomnožili število udeležencev na 10,000, kar pomeni, da jih je morala polovica stati na glavah tistih 5,000, ki so bili toliko srečni, da so si dobili sedeže. Z dveh takih slavnosti je konzul poslal v imenu vseh Jugoslovanov v svojem delokrogu, s podpisi odbornikov shoda, udanostno brzojavko njegovemu veličanstvu kralju Aleksandru. V Beogradu so se čudili tolikšni lojalnosti, ki so jo izkazovali kralju Aleksandru čikaški Slovenci, Hrvati in Srbi, toda nekateri Srbi so začeli iz Chicaga pošiljati tja pisma o sušljanju, da se te slavnosti prireja le zato, da bi Beograd nekemu odličnemu ameriškemu Slovencu naklonil službo, konzul pa bi bil vsled svojih zaslug povišan na poslaniško mesto v kako veliko državo. Pa so se med seboj skregali in lani je moral ravno v času, ko je njegova centralna organizacija obhajala svoj dan jugoslovanskega "edinstva", na zagovor v Beograd, da pojasni, čemu je čezdalje več ameriških Jugoslovanov sovražnih "svoji osvobojeni domovini". Slavnost se je vršila v dvorani Sokola Havliček na Lawndale Ave., blizu 26. ceste in njegov govor je prečital nekdo drugi.

Letos so spet praznovali dan "jugoslovanskega edinstva". Slavnost se je vršila 3. dec. v prej omenjeni dvorani (v isti ko lani). Dvorano, ki ima prostora za nad tisoč ljudi, so napolnili Dalmatinci, ki so ožji rojaki konzula Kolombatovića, precej Hrvatov, ki ga imajo radi, in pa približno od 40 do 50 Slovencev, ki se zbirajo v "jugoslovanskem demokratskem klubu na zapadni strani". Ta mala skupina Slovencev je bila takorekoč v ospredju vse te monarhistične-kraljevaške slavnosti, ker so nekateri njeni člani v vodstvu "centralne" organizacije.

Slavnost je otvoril slovenski rojak Frank Paulich, zobozdravnik po poklicu, ki je predsednik omenjene papirnate "centralne" organizacije. Po svojem nagovoru je predstavil Antona Grdino (bogpomagaj) iz Clevelanda. V sporedih, ki so jih oglašali v časopisih, so Grdino poveličevali za "past" predsednika KSKJ, za enega najodličnejših Jugoslovanov, velikega patriota, itd., itd. Grdina je nato povedal o svoji veliki nesreči, kako se je zvrnil avto, ki je potem zgorel in vsi filmi, — najboljši filmi — ki jih je imel s seboj o Jugoslaviji. Ali na srečo je snel o naših krasnih jugoslovanskih krajih toliko filmov, da je imel doma še celo zalogo. In tako, eto, bomo še videli naše krasne kraje vkljub tisti nesreči.

In nato filmi. V programu so rekli, da jih bo kazal dve uri. V resnici so se vrstile motne, amaterne slike — spakedranost skoz in skoz — več ko dve uri. "Zašto mu nije zgorelo i ovo!", je zaklel neki Hrvat poleg mene.

Bile so cerkvice, pokopališča, kapelice, rojaki in rojakinje v domovini, in slične reči. Če bi bili ti filmi umetniško delo, bi človek še nekam gledal magari dve celi uri. Tako pa — bila je splošna nezadovoljnost, torej silno needinstvo na edinstveni slavnosti! Ko je postala avdijenca skrajno nestrpna, so kolovodje slavnosti dali Grdinu izza kulis vljuden ultimatum, naj neha.

In tako se je tudi zgodilo.

Naj še tole omenim: Ko je Grdina med drugim pokazal sliko, na kateri je znani čikaški Srb John Palandech, so Kolombatovićevi Hrvati in Slovenci priredili demonstracijo z "buuu", in edinstvo Srbov, Hrvatov in Slovencev je bilo s tem za enkrat rešeno. Palandech in Kolombatović si namreč nista osebna prijatelja, pač pa tekmeca, posebno ko sta Gjuro in Pavlič skušala Palandechu odvzeti demokratske in republikanske politične oglase.

Po Grdinovih filmih so si ljudje odpočili z odmorom.

Zatem je Pavlič predstavil Ed. Skubica, ki je bil "master of ceremonies". On je v Chicagu rojen Slovenec, bil je med vojno v armadi, nekaj časa po vojni je bil komandant postojanke Ameriške legije v svoji soseščini, zdaj pa je odlična osebnost tudi v Jugoslovanski Ameriški legiji. Nekdo mu je napisal nekaj statistike o Jugoslaviji, ki jo je bral in pravil, da moramo ohraniti tradicije naših dedov v Jugoslaviji, tukaj pa moramo kot ameriški državljani biti v vseh ozirih zvesti slavni, glorijozni ameriški zvezdnati zastavi.

Potem je bral svoj govor Richard J. Zavertnik. Kako čudno se krečejo ljudje, sem si mislil. Tak Amerikanec, ki je zahteval, da si SNPJ preuredi svoje poslovanje popolnoma v "ameriškem" jeziku, pa ti ga lomi tu-le na kraljevaški demokratsko politični slavnosti! Dejal je, da je naš glavni namen edinstvo Hrvatov, Srbov in Slovencev. Bral je načelno izjavo Ameriške legije, ki je močna deklaracija za fašistični tip amerikanizma, in to je, kar mora veljati tudi med nami.

Anton Grdina je v drugem delu govoril slovensko in angleško. Pravil je, kako je za edinstven jugoslovanski rod — toda če pa se zgodi, da bi vlada začela zatirati vero — holt, Tone Grdina se bo zagnal v borbo za sveto vero, da bo joj, pa magari s puško! Bil je največji komedijont vsega večera. Pojasnjeval je, da prihaja iz "metropole", kjer je 60,000 Jugoslovanov, med temi kar 40,000 Slovencev. Našteval je, da imajo toliko in toliko pevskih društev, navedel število podpornih društev, namreč pomislite — 150 jih je — imajo dvorane itd., itd., itd.

Bil je v Jugoslaviji, je pravil, fina dežela, lepa dežela, krasna dežela! Je pa nekaj urednikov jugoslovanskih časopisov, ki tega ne razumejo, pa so zoper Jugoslavijo in hujskajo brata zoper brata. Tem urednikom hlače dol — je rekel Tone Grdina — pa s palico po —.

Nekateri so se smejali, drugi so strmeli, ker so brali, da je to najodličnejši ameriški Slovenec. "He's a nut", je zelo na glas rekla neka v Chicagu rojena Hrvatica — še mlado dekle, ker se ji ni dopadlo tisto o hlačah.

Kaj neki bosta rekla o tem Mr. Jerič in Father Aleksander?

Grdina je govoril in govoril v obeh jezikih. Ljudje so se začeli pomenkovati na glas, kašljati, cepetati — in tako so bili "mojstri ceremonij" prisiljeni opozoriti pogrebnika Toneta da je čas nehati.

Ker je Grdina porabil toliko časa, je konzul Kolombatović, ki je nastopil za njim, govoril le nekaj minut. Med drugim je dejal, da naj se združijo v edinstveno fronto idejno najprvo ameriški Hrvati, Srbi in Slovenci, in s tem svojim dobrim vzgledom bodo pripomogli do idejnega združenja troimenega naroda tudi v svobodni kraljevini Jugoslaviji.

Veliko ploskanje.

Govoril je tudi o parlamentarizmu — dobra, potrebna ustanova, toda v Jugoslaviji jo je moral kralj v dobro narodu začasno odstraniti.

Nato je poljski konzul rekel nekaj pozdravnih besed. Tudi zastopniki francoskega in češkoslovaškega konzulata so pozdravili ujedinjeni jugoslovanski narod.

Edwin Skubic je potem predstavil aldermana J. Tomana iz te warde. Tomana kandidirajo njegovi prijatelji za bodočega šerifa. Mož je alderman že leta in leta, jako vpliven čikaški politik demokratske stranke in bi bil rad prišel že za župana na mesto pokojnega Čermaka. Toda irski politikanti so si izbrali drugega, njega pa potolažili, da bo lahko za šerifa, če bo izvoljen. In omenjeni E. Skubic ga je predstavil "za našega bodočega šerifa". Toman je govoril o Jugoslaviji in navajal statistične podatke o Jugoslovanih v Chicagu. "36,000 vas je v tem mestu", je nam pojasnil. Govoril je o nas s takim poznanjem, kakor da je iz Ljubljane doma, toda mnogi podatki so bili šepavi. Vpraševal sem, kdo mu jih je dal. Nekdo mi je rekel, da bržkone Richard Zavertnik, toda gotov ni.

V reklami za shod v časopisju so oznanjevali, da bo govoril na tej slavnosti senator Hamilton Lewis, župan Kelly itd. Teh dveh niso niti vprašali, ampak če hočeš ljudi na shod, je treba vabe. Napisali so si telegrame, v katerih je bilo rečeno, da je senator Lewis odsoten zaradi nujnih poslov (bil je v Texasu), županu Kellyju pa so zdravniki prepovedali priti radi zdravja. (Mož je zdrav ko riba.) Prišel pa je kongresman Sabath, izvoljen v tem distriktu, ki je rekel, da prinaša pozdrave od governerja Hornerja ter predsednika Roosevelta (to je "politični jezik", s katerim love naivne backe.) Dejal je, da se Roosevelt zelo interesira za Jugoslavijo in za Jugoslovane v tej deželi.

Sabath se je hvalil, koliko dobrega je že storil, rekel je, da je v kongresu glasoval za vojno napoved Avstriji in Nemčiji in s tem pripomogel k osvoboditvi Jugoslovanov, in zaključil, "stojte ob strani predsednika Roosevelta!"

(Nadaljevanje na 4. strani.)

Dr. John J. Zavertnik
PHYSICIAN AND SURGEON
OFFICE HOURS:
At 3724 W. 26th Street
1:30—3:30; 6:30—8:30 Daily
Tel. Crawford 2212
At 1858 W. Cermak Rd.
4:30—6:00 p. m. Daily
Tel. Canal 9695
Wednesday and Sunday by appointments only
Residence Tel.: Crawford 8440
If no answer — Call Austin 5700

SODRUGOM IN SIMPATIČARJEM V CLEVELANDU.

Seje kluba št. 27 JSZ se vrši vsak prvi petek v mesecu ob 7:30 zvečer. Ženskega odseka prvi torek ob 8. zvečer. Mladinski angleški odsek vsak petek izven prvega ob 8. zvečer, vse v klubovih prostorih v S. N. D. Sodrugi in sodružice, agitirajte in pridobivajte novih članov in članic klubu ter novih naročnikov Proletarcu. V organizaciji in izobrazbi je naša moč.

PRISTOPAJTE K
SLOVENSKI NARODNI PODPORNI JEDNOTI
NAROČITE SI DNEVNIK
"PROSVETA"
Stane za celo leto $6.00, pol leta $3.00
Ustanavljajte nova društva. Deset članov(ic) je treba za novo društvo. Naslov za list in za tajništvo je:
2657 S. Lawndale Ave.
CHICAGO, ILL.

ČANKARJEVA DRUŽBA

KNJIGE CANKARJEVE DRUŽBE

ŠTIRI KNJIGE ZA $1.12 PO POŠTI; $1, ako jih kupite v uradu

1. VELIKO MRAVLJIŠČE. Spisal Ivan Molek
2. Zlato tele in druge zgodbe. Spisal Janez Samojov
3. NAŠ SVETOVNI NAZOR. Priredil Sigma
4. KOLEDAR CANKARJEVE DRUŽBE za l. 1934

Naročila naslovite Proletarcu, 3639 W. 26th St., Chicago, Ill

KLUBOM IN DRUŠTVOM

KER želite svojim priredbam čimveč moralnega in gmotnega uspeha

OGLAŠAJTE JIH V PROLETARCU!

Poučne in znanstvene knjige.

Romani, povesti, črtice in opisi.

KNJIGARNA "PROLETARCA"

3639 West 26th Street, Chicago, Illinois.

Pesmi, poezije, igre.

Angleške knjige socialne in znanstvene vsebine.

Album slovenskih književnikov, (uredil dr. J. Slebinger), vsebuje opise in slike slov. književnikov od Trubarja dalje. Fina vezba $5.00
Bacili in bacilke, (Damir Feigel), humoreske, broš. ..... .45
Beg iz teme, (ruski pisatelji), broš. 50c, vezana 1.00
Boy, (L. Coloma), roman, vezan ..... .25
Božična pesem v prozi, (Charles Dickens), broš. ..... .25
Bele noči—Mali junak, (F. M. Dostojevski), povesti, broš. .35
Bilke, (Marija Kmet), povesti in črtice, broš. ..... .35
Brez zarje, (Milan Pugelj), broš. ..... .50
Cankarjev zbornik, spomin Ivana Cankarja, vez. 1.00
Četrtek, (G. K. Chesterton), fantastičen roman, vez. ..... .50
Cvetke, (Majar H.), šopek pravljic za stare in mlade, broš. ..... .20
Črni panter, (Milan Pugelj), povesti in črtice, broš. ..... .50
Dva svetova, (Ivan Molek), mehka vezba ..... .50
Daj nam danes naš vsakdanji kruh, (A. Cerkvenik), povest, broš. ..... .40
Decameron, (Giovanni Boccaccio), I. del. broš. $1.25, vez. 1.50
II. del, broš. $1.25, vez. ... 1.50
III. del, broš $1.25, vez. ... 1.50
Deteljica, ali življenje treh kranjskih bratov, francoskih vojakov, (Janez Cigler), broš. ..... .40
Dekle Eliza, (Ed. de Concourt), roman, vez. ..... .50
Domače živali, (Damir Feigel), vez. ..... .35
Deveti januar (M. Gorki), črtica iz ruske revolucije, broš. .20
Don Corea, (G. Keller), roman broš. ..... .15
Dve slike, (Ks. Meško), broš. .40
Drobiž, (Fr. Milčinski), vez. .. .50
Dvoročec, (Karl Ewald), naravoslovne pravljice s slikami, vez. ..... .75
Elizabeta, hči sibirskega jetnika, broš. ..... .20
Filozofska zgodba, (Alojz Jirasek), vez. ..... .35
Francka in drugo, (E. Kristan) broš. ..... .25
Glad, (Knut Hamsun), roman broš. ..... .75
Gadje gnezdo, (Vl. Levstik), broš. 50c, vez. ..... .75
Golem, (G. Meyring), roman broš. 35c, vez. ..... .50
Gospod Fridolin Žolna in njegova družina, (Fr. Milčinski), vez. ..... .35
Grešnik Lenart, (Ivan Cankar), življenjepis otroka, broš. ..... .60
Hadži Murat, (L. N. Tolstoj), roman, broš. ..... .40
Heptameron, (Marg. Valoiska), povesti, broš. ..... .35
Humoreske, groteske in satire (Vl. Azov in Teffi), broš. .. .50
Idijot, (F. M. Dostojevski), I. II., III. in IV. zv. broš. @ 65c, vez. @ 1.00
Vsi štirje broširani $2.50, vezani 3.50
Iz modernega sveta, (F. S. Finžgar), roman, vez. 1.25
Iz naših krajev, (Zofka Kveder), povesti, vez. ..... .75
Igračke, (Fr. Milčinski), črtice, vez. ..... .50
Jeremkin krog, (A. Koževnikov), povest za mladino s slikami, broš. ..... .35
Jug, (P. Chocholoušek), zgodovinski roman, broš. 50c, vezar. ..... .75
Jubilejni zbornik, Oton Župančiča, vezan 1.25
Junak našega časa, (M. J. Lermontov) povest, broš. ..... .50
Jari junaki, (Rado Murnik), humoreske, vez. ..... .75
Jurkica Agičeva, (Ks. Sandor-Gjalski), broš. 40c, vez. ... .60
Knjige Cankarjeve družbe za 1932, zbirka vsebuje: Koledar in tri knjige fine povestne vsebine 1.00
Knjige Cankarjeve družbe za 1933, zbrika vsebuje: Koledar in tri knjige fine povestne vsebine ..... .100
Kmečki punt, (A. Šenoa), zgodovinska povest iz upora slov. kmetov, vez. ..... .75
Konfesije literata, (J. S. Machar), zbirka spisov, vez. .. .50
Kazaki (L. N. Tolstoj), kavkaška povest, broš. ..... .50
Kraljevi vitez, (Michael Zevaco), zgodovinski roman v dveh delih, broš. 1.25
Knez Serebernjani, (A. K. Tolstoj), roman iz časov Ivana Groznega, broš. 1.25
Kreutzerjeva sonata, (L. N. Tolstoj), roman, broš. ..... .40
Ljudske povesti, (Franc Jakšič), broš. ..... .50
La Boheme, (Henry Murger), roman, broš. ..... .80
Leteče sence, (S. H. Vajanski), roman, broš. ..... .50
Lovski spomini, (Vladimir Kapus), broš. ..... .50
Moderna knjižnica. I. zv. vsebuje črtice in novele, (Milan Pugelj), broš. ..... .15
Moje življenje, (Ivan Cankar), vez. ..... .75
Momenti, iz spisov A. P. Čehova, (Ivan Prijatelj), broširana 75c, vez. 1.10
Morski vrag, (Jack London), vez. ..... .75
Mož z brazgotino in druge novele, (Jack London), broš. .. .35
Muhoborci, (Fr. Milčinski), črtice, vez. ..... .65
Mlada ljubezen, (Alojz Kraigher), roman, vez. ..... .65
Milijonar brez denarja, (C. P. Oppenheim), vez. ..... .50
Medvladje, (Jože Pahor), socialen roman, broš. ..... .60
Na krvavih poljanah, (Ivan Matičič), trpljenje in strahote z bojnih pohodov bivšega slovenskega planinskega polka, vez. 1.25
Naša vas, (Anton Novačan), broš. 75c, vez. 1.00
Na krivih potih, (Žaljski), broš. ..... .30
Ogenj, (H. Barbusse), dnevnik desetnije, vez. ..... .80
Obiski pri slovenskih pisateljih in umetnikih, (Izidor Cankar), vez. 1.00
Obsojenci, (Vl. Levstik), povesti, broš. ..... .65
Oglenica, (Fr. Zakrajšek), povest, broš. ..... .35
Pertinčarjevo pomlajenje, (E. Kristan), sanjska povest, broš. 60c, vez. 1.00
Plat zvona, (Leonid Andrejev), novele, vez. ..... .35
Povest o sedmih obešenih, (Leonid Andrejev), posvečena L. N. Tolstoju, vez. ..... .35
Povesti, (Fran Erjavec), vez. .40
Po strani klobuk, (Damir Feigel), humoreske, broš. ..... .50
Pingvinski otok, (Anatole France), vez. ..... .80
Prelepa Vasiljica in druge ruske pravljice, (Cvetko Golar), broš. ..... .25
Povesti, (Maksim Gorki), broš. .50
Pasti in zanke, (L. Š. Orel), kriminalen roman, broš. ..... .25
Pikova dama, (A. S. Puškin), povest, broš. ..... .35
Potop, (H. Sienkiewicz), roman, vez. I. del. $3.00, II. del $2.75, oba dela skupaj, 1093 strani 5.00
Povestice, (Rabindranath Tagore), broš. ..... .25
Podobe iz sanj, (Ivan Cankar), vez. ..... .60
Požigalec, (K. S.), broš. ..... .20
Povesti, (Lovro Kuhar), broš. .35
Predor, (B. Kellermann), socialen roman, broš. ..... .50
Roman treh src, (Jack London), vez. 1.25
Razne povesti, broš. ..... .35
Rim, (J. S. Machar), broš. 75c, vez. 1.25
Rodbinska sreča, (L. N. Tolstoj), roman, broš. ..... .50
Sanin (H. Arcibašev), vez. .. 1.25
Selo Stepančikovo in njegovi prebivalci, (F. M. Dostojevski), humoristično roman, broš. 1.00
Spomini Krištofovega Pepčka, (Joseph Suchy), lično vez. .60
Srce, (Ivan Albrecht), novele, vez. ..... .35
Slika Doriana Graya, (Oscar Wilde), roman, broš. ..... .75
S poti, (Izidor Cankar), potopisne črtice, broš. ..... .50
Sosedje in druge novele, (A. P. Čehov), broš. ..... .40
Sisto e Sesto, (Federer-Poljanec), povest iz Abrucev, br. .20
Stric Tomova koča ..... .25
Srce, (Amicis-Miklavčičeva), k vzgoji mladine, vez. 1.25
Spomini na Prešerna, (Ernestina Jelovšek), broš. ..... .65
Srečolovec, (H. Majar), povest, broš. ..... .25
Samosilnik, (Anton Novačan), 10 povesti, broš. ..... .65
Staroindijske pripovedke, (Jos. Suchy), s slikami, broš. 25
Speved, (L. N. Tolstoj), broš. .25
Stepni kralj Lear in hiša ob Volgi, (Stepnjak-Turgenjev), broš. ..... .45
Tarzan, sin opice, (Edgar R. Burrough), broš. 60c, vez. . .80
Tarzan in svet, (Edgar R. Burrough), vez. ..... .80
Tarzanove živali, (Edgar R. Burrough), broš. 60c, vez. .80
Tarzanov sin, (Edgar R. Burrough), vez. ..... .80
Tarzanova mladost v džungli, (Edgar R. Burrough), vez. .80
(Vseh pet knjig vez. $3.00.)
Taras Bulba, (N. Gogolj), satirična povest, broš. 60c, vez. .80
Tri povesti (L. N. Tolstoj), (Jetnik v Kavkazu, Starca, Koliko zemlje potrebuje človek), broš. ..... .35
Tik za fronto, (Damil Feigel), vez. ..... .50
Udovica, (I. E. Tomic), povest broš. 35c, vez. ..... .50
Uporniki, (Ivan Lah), povest kmečkih uporov, vez. ..... .60
V Ameriko in po Ameriki, (A. Kristan), broš. ..... .30
Višnjeva repatica, (Vl. Levstik), satiričen roman v dveh delih, broš. $1.50, vez. 2.00
Vitez iz rdeče hiše, (A. Dumas), roman iz časov francoske revolucije, broš. 50c, vez. ..... .75
Vladka in Mitka, (Zofka Kveder, vez. ..... .40
V oklepnjaku okoli sveta, (R. Kraft), v dveh delih, broš. 1.25
V robstvu, (Ivan Matičič), roman tuge in boli, vez. ... 1.00
Zadnji val, (Ivo Šorli), roman, broš. ..... .80
Zadnja pot kapitana Scotta, (Pavel Kunaver), potopisne črtice ekspedicije na severni tečaj, broš. ..... .80
Zadnja kmečka vojska, (A. Šenoa), zgodovina kmetskih uporov v 14. in 15. stoletju, vez. 1.00
Zapiski iz mrtvega doma, (F. M. Dostojevski), v dveh delih, vez. 2.00
Železna peta, (Jack London), socialen roman v dveh delih, broš. ..... .80
Zmote in konec gospodične Pavle, (Ivan Zorec), broš. . .25
Za srečo, (Fr. Malograjski), povest, broš. ..... .25
Zvonarjeva hči, (Miller-Steržaj), povest, broš. ..... .40
Zranci, (Rado Murnik), povesti in orisi, vez. ..... .75
Ženini naše Koprnele, (Rado Murnik), satiričen roman, broš. ..... .25
Z ognjem in mečem, (H. Sienkiewicz), povest iz davnih let, 681 strani, vez. 3.00
Zlatarjevo zlato, (Avgust Šenoa), zgodovinska povest iz 16. stoletja, broš. ..... .50
Zgodbe iz doline šentflorjanske, (Ivan Cankar), broš. 1.00
Zabavna knjižnica, vsebina: Zločin in madež, Mojster Roba, in Mladih zanikarnežev lastni životopis, vez. ..... .65
Zbrani spisi, (Dr. Hinko Dolenjec), broš. ..... .40
Zbrani spisi, Val. Vodnika, broš. ..... .25

SLOVENSKI PISATELJI.

Ivan Cankar: Zbrani spisi:
I. zv., vsebina: Erotika, izdaja 1902; Erotika, izdaja 1899; Pesmi 1892-1898; Vinjete, vezana .. $1.75
II. zvezek: Črtice in povesti ter Kritični in polemični spisi, vezana 1.75
III. zvezek: Jakob Ruda, Potovanje Nikolaja Nikiča, Za narodov blagor. Črtice ter Kritični in polemični spisi, vezana 1.75
IV. zvezek: Knjiga za lahkomiselne ljudi in Tujci, vezana 1.75
VI. zvezek: Ob zori, življenje in smrt Petra Novljana in Hiša Marije Pomočnice, vezana 1.75
VII. zvezek: Mimo življenja, Črtice in novele ter Kritični spisi, vezana 1.75

Levstik Fran: Zbrani spisi za mladino, vez. 1.00

Mazelj Fran-Podlimbarski: Zbrani spisi, fina vezba.
I. zvezek: Slike in črtice, Gorski potoki in Tovariš Damijan, br. $1.25, vez. 1.75
II. zvezek: Potresna povest, Moravske slike, Vojvoda Pero in Perica ter črtice, broš. $1.25, vez. .. 1.75
Oba skupaj, broš. $2.25, vez. 3.25

Pregelj Ivan, zbrani spisi:
I. zvezek: Štefan Golja in njegovi. Tolminske povesti. broš. $1.10, fina vez. 1.50
II. zvezek: Bogovec Jernej, Balade v prozi, broš. $1.10, fina vezba 1.50
IV. zvezek: Zgodbe zdravnika Muznika, Tolminske matere sv. noč, vez 1.50

Tavčar Ivan: Zbrani spisi:
III. zvezek: Otok in struga, Tiberius Pannocius, Kuzovci, Vita vitae mesae, Janez Solnce, broširana $1.75, vezana 2.00
IV. zvezek: Grajski pisar, 4000, V Zali, Izgubljeni Bog in Pomlad, vez. ... 2.00
V. zvezek: Izza kongresa 2.00
VI. zvezek: Cvetje v jeseni in Visoška kronika 2.00

Trdina Janez: Zbrani spisi, fina vezba, vsebina:
II. zv.: Bajke in povesti o Gorjancih 1.75
III. zvezek: Bajke in povesti 1.75
IV. zvezek: Bajke in povesti 1.75

Jurčič Josip: Zbrani spisi, (nova izdaja,) fina vezba:
I. zvezek: Pesmi, Narodne pravljice in pripovedke, Spomini na deda, Prazna vera, Uboštvo in bogastvo, Jezenska noč med slov. polharji, Juri Kozjak in Domen 1.25
II. zveze: Spomini starega Slovenca, Tihotapec, Juri Kobila, Dva prijatelja, Vrban Smukova ženitev in Grad Rojinje 1.25
III. zvezek: Kloštrški žolnir in Deseti brat 1.25
IV. zvezek: Golida, Hči mestnega sodnika, Nemški valpet, Dva brata, Božidar Tirtelj, Kozlovska sodba v Višnji gori, Črta iz življenja političnega agitatorja, Sin kmečkega cesarja in Sosedov sin 1.50
V. zvezek: Lipe, Pipa tobaka, Moč in pravica, Županovanje v Globokem dolu, V rojni krajini, Telečja pečenka, Ivan Erazem Tattenbach, Bela ruta, Bel denar, Na Kolpskem ustju in Doktor Zober 2.00

Kersnik Janko: Zbrani spisi, broširani:
I. zvezek: Agitator ..... .50
II zvezek: Lutrski ljudje, Testament ..... .65
III. zvezek: Rošlin Vrjanko, Jara gospoda in Očetov greh 1.00
IV. zvezek: Gospod Janez, Kmetske slike, Humoreske, Povesti za ljudstvo 1.00
V. zvezek: Pesmi, Berite novice, Kritike, Komentar 1.25
VI. zvezek: Njegovo delo in doba, I. sešitek: Leta mladosti in učenja, II. in III. sešitek: Novelist in Politik 2.00

PESMI IN POEZIJE.

Akropolis in piramide, (Ant. Aškerc), poetični sprehodi po Orientu, fina vezba $1.00
Atila v Emoni in Romanca, (Ant. Aškerc), broš. ..... .50
Balade in romance in **Stara pravda, broš.** ..... .50
Jadranski biseri, (Ant. Aškerc) fina vezba 1.00
Job in Psalm 118, (S. Gregorčič), vez. ..... .50
Junaki, epske pesnitve, (Ant. Aškerc), fina vezba 1.00
Moderna francoska lirika, (Ante Debeljak), vez. ..... .50
Mučeniki, slika iz naše protireformacije, (Ant. Aškerc), fina vezba 1.00
Mlada pota, (Oton Župančič), broš. ..... .40
Poezije, (S. Gregorčič), I. zv., vezan ..... .50
Poezije (S. Gregorčič), II. zv., vez. 1.00
Poezije (S. Gregorčič), ilustrirana izdaja, velik format, vez. 1.25
Poezije, (Dragotin Kette), vez. 1.00
Poezije (Fr. Levstik), vez. .. .65
Pesmi življenja, (Fr. Albrecht) vez. ..... .35
Pesmi, (Srečko Kosovel), broš. .50
Pohorske poti, (Janko Glaser), broš. ..... .35
Primož Trubar, (Ant. Aškerc), zgodovinska epska pesnitev, vez. ..... .50
Solnce in sence, (Ante Debeljak, broš. ..... .50
Slutnje, (Ivan Albrecht), broš. .35
Šleske pesmi, (P. Bezruč), vez. .35
Plamteči okovi, (Mile Klopčič), broš. 25c, vez. ..... .35
Pesmice iz prirode, (Vl. Kapus), broš. ..... .35
Sto let slovenske lirike, od Vodnika do moderne, (Cv. Golar), broš. 65c, vez. ... 1.00
V zarje Vidove, (Oton Župančič), pesnitve, broš. ..... .35
Svojemu narodu, (Val. Vodnik), broš. ..... .25
Trbovlje, proletarske pesmi, (Tone Seliškar), broš. 35c, vez. ..... .50

IGRE.

Anfisa, (Leonid Andrejev), broširana ..... .35
Benečki trgovec, (Wm. Shakespeare), vezana ..... .50
Čarlijeva ženitev—Trije ženini (F. S. Tauchar), dve šaloigri, enodejanke, broš. ... .25
Golgota (M. Krleža), drama v treh dejanjih ..... .40
Gospa z morja (Henrik Ibsen) igra v petih dejanjih, broš. . .45
Strup iz Judeje, (J. S. Machar), ...
Hrbtenica, (Ivan Molek), drama v treh dejanjih s prologom in epilogom ..... .25
Julij Cezar, (W. Shakespeare) vezana ..... .50
Macbeth, (Wm. Shakespeare), vez. ..... .50
Othello, (Wm. Shakespeare), vezana ..... .50
Očiščenje, (Angelo Cerkvenik) tragedija v šestih scenah .. .50
Romantične duše, (Ivan Cankar), drama v treh dejanjih, vezana ..... .60
Sen Kresne noči (Wm. Shakespeare), vezana ..... .50
Umetnikova trilogija, (Alois Kraigher), tri enodejanke, so celota zase, broš. 45c, vezana ..... .60

ZNANSTVENE RAZPRAVE, POLITIČNI IN GOSPODARSKO-SOCIALNI SPISI, UČNE IN DRUGE KNJIGE TER BROŠURE.

Ali je religija prenehala funkcionirati? Debata ..... .15
Ali spolna vzgoja res ni potrebna? (Franjo Žgeč), broš. .35
Angleško-slovensko berilo, (Dr. F. J. Kern), vez. 2.00
Čuda in tajne življenja, (Dr. Anton Brecelj), splošno življenjeslovje ..... .75
Elementi moderne izobrazbe, (I. Molek), broš. 40c, vez. .. .60
Idejni predhodniki današnjega socializma in komunizma, (Abditus), broš. ..... .35
Ilustrirana lepa maska, navodila za šminkanje, vez. ..... .75
Materinska pomoč zdravemu in bolnemu dojenčku, (Dr. Matija Ambrožič), s 30 slikami .35
Jugoslavija, (Ant. Melik), I. in II. del, broš. $1.50, vez. 2.00
Kako je nastalo današnje delavstvo in njegovo gibanje? (Dr. D. Lončar), broš. ..... .35
Karl Marx, njegovo življenje in njegov nauk, (M. Beer) .... .35
Kletarstvo, (Bohuslav Skalicky), broš. $1.50, vez. 2.00
Koledar Cankarjeve družbe 1930, broš. ..... .40
Kratka srbska gramatika, (Dr. Josip Mencej) ..... .15
Kratka zgodovina Slovencev, Hrvatov in Srbov, (Matija Pirc) ..... .25
Mezdno delo in kapital, (Karl Marx), broš. ..... .15
Misterij duše, (Dr. Fr. Gestl), poljudni pregled psihiatrije, vezana 1.00
Naš jezik, (Dr. Joža Glonar), vez. ..... .25
Naš sadanji ustavni položaj, (Dr. Štefan Sagadin) .... .50
Narodno-gospodarski eseji ... .25
O delavskem in socialističnem gibanju na Slovenskem do ustanovitve jugoslovanske socialnodemokratične stranke (1848-1896), (A. Kristan), broš. 75c, vezana 1.00
O konsumnih društvih ..... .10
Politika in zgodovina (Dr. Dragotin Lončar), broš. ..... .40
Praktični socializem, broš. ... .10
Priče evolucije in Adami pred Adamom (Ivan Molek), broš. 35c, vezana ..... .50
Proletarska etika in morala, (Ivan Molek), broš. ..... .10
Prva pomoč, (Dr. M. Rus), s 40 slikami, broš. ..... .60
Prihodnje motnje na alkoholski podlagi, broš. 75c, vez. 1.25
Rastlinstvo naših Alp, (F. Seidl), ... .50
Razvoj socializma od utopije do znanosti, (Friderik Engels, prevel M. Žagar) ..... .25
Roparska trojica, (Claessens-Molek) ..... .25
Slovenski pravopis, (Dr. A. Breznik), broš. ..... .35
Socialni ideali in **Kako si je človek ustvaril boga**, (Molek-Keracher), broš. .... .30
Slovenska kuharica, (S. Felicita Kalinšek), vez., 666 strani, ilustrirana 4.00
Smernice novega življenja (Dr. K. Ozvald), broš. .... .40
Spol, ljubezen — materinstvo (Prof. dr. Zahor), trda vez. .35
Spretna kuharica, vezana 1.25
Strokovne organizacije v Sloveniji, broš. ..... .25
Svetovna vojna in odgovornost socializma, (E. K.), broš. .. .25
Uvod v Budhizem (Joseph Suchy) ..... .15
Varčna kuharica, (Marija Remec), vezana 1.25
Vladar, (Niccolo Michiavelli), broš. ..... .40
V novo deželo, (E. K.), broš. .25
Zadružna prodajalna ali konsum ..... .10
Zadružni koledar 1929, izdala Zadružna založba v Ljubljani .40..
Zadružni koledar 1930, izdala Zadružna založba v Ljubljani .40
Za staro pravdo, (Fran Erjavec) 35
Zbirka domačih zdravil, s poljudnim opisom človeškega telesa, broš. ..... .50
Zbirka rudarskih in fužinskih izrazov (J. Bezlaj) ..... .20
Zdravje in bolezen v domači hiši, (dr. Just Bačar), I. del: Sestava, delovanje in nega človeškega telesa; II. del: Smernice zdravega življenja. Ilustrirana, vez. 1.25
Zgodovina slovenskega naroda (Dr. Josip Gruden), 1088 strani, ilustrirana 3.50
Zgodovina socializma v Srbiji, (Fran Erjavec) ..... .15
Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev, (Ant. Melik), dva zvezka broširana, I. zv. 75c, II. zv. 65c; oba zvezka skupaj 1.25
Živčevje človeka, (Dr. Alfred Šerko), ilustrirana, vez. ... 2.50

RAZNO.

Ameriški družinski koledar,
letnik 1916, vezan ..... .40
letnik 1919, vezan ..... .65
letnik 1920, vezan ..... .65
letnik 1922, vezan ..... .75
letnik 1922, broš. ..... .50
letnik 1925, vezan ..... .75
letnik 1926, vezan ..... .75
letnik 1927, vezan ..... .75
letnik 1928, vezan ..... .75
letnik 1929, vezan ..... .75
letnik 1930, vezan ..... .75
letnik 1931, vezan ..... .75
letnik 1932, vezan ..... .75
letnik 1933, vezan ..... .75
letnik, 1934, vezan ..... .75

Cankarjeva slika na dopisnicah, 2 za ..... .05
(Imamo dvojne vrste.)
Kres, vezan, letnik 1921-22 .. 1.00
Informacije o dobavi državljanstva Zedinjenih držav .15
Proletarec, vezani letniki 1919-28, vsak 3.00

ANGLEŠKE KNJIGE.

American Outpost, (Upton Sinclair), spomini njegovega življenja 2.00
As I See It, (Norman Thomas) pogled na sedanje razmere v kapitalistični družbi 1.50
American Communism, (James Oneal), vezana 1.25
America's Way Out, (Norman Thomas) 2.00
Anarchism and Socialism, (Geo. Plechanoff), vez. ..... .60
Ancient Lawly, (C. Osborne Ward), dve knjigi, 1313 strani, vez. 3.50
Ancient Society, (Lewis H. Morgan), vezana 1.15
Brass Check, (Upton Sinclair), Slika korumpiranosti kapitalističnega žurnalizma, vez. 1.00
"Debs, His Authorized Life and Letters", (David Karsner), vezana v platno .... .75
Debs and the War, njegov govor v Cantonu, O., inpred poroto na sodišču ..... .25
Drugless Health, (Jos. H. Greer, M. D.), zdravljenje brez zdravil, broš. ..... .75
Dynamite, (Louis Adamic), The Story of Class Vialence In America 2.50
End of the World, (Dr. M. Wilhelm Boelsche), vez. .. .60
Goose-Step, (Upton Sinclair), Študija ameriškega visokošolstva, nad katerimi imajo kontrolo privatni interesi, vez. 1.50
Goslings, (Upton Sinclair) vez. 1.50
Hundred Per Cent, (Upton Sinclair), Povest patrijota. 1.00
Jungle, (Upton Sinclair), povest iz čikaških klavnic 1.50
Jimmie Higgins, (Upton Sinclair), povest socialističnega agitatorja med vojno 1.50
Karl Marx, biographical memoirs (Wilhelm Liebknecht) vezana ..... .60
King Coal (Upton Sinclair), povest iz štrajka coloradskih premogarjev l. 1913-14, vez, 1.25
Law of Bicgenesis (J. Howard Moore), vezana ..... .60
Life and Death, (Dr. E. Teichmann), vezana ..... .60
Money Changers, (Upton Sinclair), novela z Wall Streeta, v kateri pisatelj opisuje vzroke finančne krize l. 1907. Zanimiva vse skozi, vezana 1.25
Mountain City, (Upton Sinclair), novela, vezana 2.00
Oil, (Upton Sinclair), novela, vezana 2.00
Physician in the House, (J. H. Greer, M. D.). Domači zdravnik, vezana 1.50
Republic of Plato, vez. 1.50
Right to be Lazy, (Paul Fafargue), vezana ..... .60
Roberts Rules of Order, vez. .. 1.50
Roman Holiday, (Upton Sinclai), vezana 2.00
Science and Revolution, (Ernest Untermann), vez. .... .60
Sex Science, (Jos. H. Greer, M. D.), znanstvena razprava o spolnh problemih, vez. ... .75
The Social Revolution, (Karl Kautsky), vezana ..... .60
Struggle Between Science and Superstition, (A. M. Lewis), vezana ..... .60
They Call Me Carpenter, (Upton Sinclair), povest iz Los Angelesa, broširana ..... .75
The Road Ahead, (Harry W. Laidler), abecednik o kapitalizmu in socializmu ..... .75
The Cry for Justice, (Upton Sinclair), vezana 1.50
The Profits of Religion, (Upton Sinclair). Razprava o izrabljanju ver za privatne interese, vezana ..... .50
Vital Problems in Social Evolution, (A. M. Lewis), vez. .60
The Wet Parade, (Upton Sinclair). Opis bivše suhaške Amerike, vez. 2.00
Yerney's Justice, (Ivan Cankar: Hlapec Jernej in njegova pravica. Prevel Louis Adamič), vezana v platno .50
Walls and Bars, (Eugene V. Debs). Njegova poslednja knjiga, vezana 1.25

Naročilom priložite poštni ali ekspresni money order, ček ali gotovino. Za manjša naročila lahko pošljete poštne znamke.

PROLETAREC,
3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Zanimiv del "Proletarca" so dopisi. Pristopite v krog naših dopisnikov in sotrudnikov tudi vi.

Nezanimiv amendment

Legislature ameriških držav imajo že dolgo pred seboj amendment k ustavi, ki bi prepovedal uposljevanje ter izkoriščanje otrok v industriji. Dobile so ga prej kot pa amendment za odpravo prohibicije. In med tem, ko so se za slednjega žurile, je za odpravo izkoriščanja otrok v fabrikah glasovalo šele šestnajst držav.

Socialist ima pravo vrednost za delavsko gibanje edino če je aktiven.

Izrabljanje rojakov pod firmo "edinstva"

(Nadaljevanje s 3. strani.)

Noben jugoslovanski pevski zbor ni sodeloval. Lani so imeli še "Prešerna", ki pa se je uprl nadaljnim vabilom. Niti ni bilo "Zore". Zato so najeli nekaj ruskih pevcev. Imeli so živo sliko, ki pa je nisem razumel, zato sem vpraševal druge, ki mi jo tudi niso mogli pojasniti.

Bilo je še par solospevov, nekaj patriotičnih prizorov in recitacij, krajših govorov pravoslavnih duhovnikov ter drugih narodovih prvoboriteljev itd.

Program je trajal od popoldne do 11. zvečer, če ne še celo dalj.

V živi sliki sem videl le enega Slovenca, namreč Joe Fajferja, v sporedu so sodelovali, kot že omenjeno, Slovenci Pavlič, Skubic in Zavertnik. Anton Hrast je prodajal vstopnice, Baumbich jih je pobiral, nisem pa opazil, če je poleg teh pomagal še kdo drugi izmed naših rojakov.

Poročevalec.

Domača zabava v West Allisu

West Allis, Wis. — Klub št. 180 JSZ priredi v soboto 30. decembra domačo zabavo v Kraljevi dvorani. Rezervirajte si ta večer za poset te klubove prireditve. — **Mary Musich.**

Poset smrti

Nanticoke, Pa. — Naznanjam žalostno vest, da mi je nepričakovano preminul ljubljeni sin Henrik. Star je bil 21 let. Umrl je v Conemaugh Valley Memorial bolnišnici v Johnstownu dne 26. novembra, kjer je bil osem dni. Le bratu Mirku se je potožil, da boleha na ledicah že okrog leto dni. Drugače je bil krepak in v bolezni se ni hotel izdati. Meni ni nikoli pojamral o kaki bolezni. Bil je moj ponos, in meni velika opora. Vzdržaval je družino — tri brate, sestro in mačeho.

Pokojni Henrik je bil rojen 3. aprila 1913 v Nemčiji. V Ameriki je bil od l. 1915 naprej. Prerane njegove smrti je veliko kriv sedanji sistem, ki polaga vso važnost izkoriščanju in nobene, da bi varoval koristi delavcev ter jim olajšal delo in borbo za obstanek.

Pogreb je imel lep. Druš. št. 174 SNPJ v Kraynu, katerega član je bil pokojnik, se ga je udeležilo z zastavo. Pokopan je bil po civilnem obredu na Alton pokopališču.

Iskrena hvala vsem, ki so sočustvovali z menoj in mojimi v tej težki uri. Prijatelje se spozna v stiskah in nezgodah. Hvaležen sem jim. Onim, ki se trudijo, kako bi človeku še bolj zagrenili življenje in iščejo hibe edino na drugih, odpuščam. — **Henrik Pečarič.**

Listnica uredništva

Urednik Proletarca se ni udeležil seje jugoslovanskega demokratskega kluba dne 21. novembra v Chicagu, o katerem je bilo poročano v Proletarcu z dne 29. nov., niti ne slavnosti takozvane jugoslovanske centralne organizacije dne 3. dec., o kateri je poročano v tej številki, ker ima Proletarec dovolj drugih poročevalcev.

Za dopise, ki smo jih prejeli v pondeljek popoldne, ni bilo več prostora v tej številki. Iz nekaterih smo objavili le važna naznanila, drugo bo v prihodnji izdaji.

Ali ste naročnino na Proletarca že poravnal?

ZA LIČNE TISKOVINE VSEH VRST PO ZMERNIH CENAH SE VEDNO OBRNITE NA UNIJSKO TISKARNO

Adria Printing Co.

1838 N. Halsted Street Chicago, Ill.

Tel. Lincoln 4700—4701

PROLETAREC se tiska pri nas.

Nestrpnost komunistov

Milwaukee, Wis. — Dne 1. dec. se je vršil v Jefferson Hall pod pokroviteljstvom strokovne organizacije delavcev krojaške industrije, socialistične stranke in združenega vodstva strokovnih organizacij (F. T. C.) javni shod proti nemškemu fašizmu. Glavni govornik je bil s. M. Plettl, bivši predsednik mogočne strokovne organizacije delavcev oblačilne industrije v Nemčiji, sedaj begunec.

Shoda se je udeležilo okrog 1200 oseb, med temi par tucatov komunistov, poleg dveh ali treh tukajšnjih fašistov.

Sodrug Plettl je v svojem dveurnem govoru orisal sedanji položaj v Nemčiji in okoliščine, ki so omogočile fašistični naval v Nemčiji in uničenje delavskega gibanja.

V svojem mojsterskem govoru je ta nemški sodrug navedel nepobitne dokaze, da so te strašne dogodke v Nemčiji povzročile edino le neobičajne razmere, nevzdržljiv, kaotičen položaj, torej vse to, kar moramo pripisovati na rovaš one nesmiselne, temeljno popolnoma napačne versaillske pogodbe.

Sodrug Plettel ni skušal tajiti dejstva, da je vodstvo socialdemokratske stranke grešilo, ker je bilo premehko in preveč popustljivo v odločilnih dneh; toda obenem je dokazal tudi nepremagljive ovire, ki so se vodilnim sodrugom stavljale na pot.

Vodstvo stranke je bilo prepričano, da so razmere nevzdržljive, da zmeda narašča in da postaja ljudstvo skrajno nestrpno. Toda obenem se je tudi zavedalo, da je neobhodno potrebno čakati na neizogibne politične in še bolj gospodarske spremembe v deželah prejšnjih zaveznikov in tedanjih resničnih gospodarjev zatirane Nemčije. Od preobrata v Nemčiji so se te spremembe po vseh teh deželah tudi uresničile, toda za nemško ljudstvo že prepozno.

Dalje je s. Plettl orisal uničujoče delovanje nemških komunistov, ki so sicer kričali o enotni fronti, toda v resnici ravnali baš narobe. Omenil je dejstvo, da je vodstvo komunistične stranke zadnji dan, predno je von Papen storil tisti odločilni korak in pozval Hitlerja na krmilo vlade, izdalo svoje glavno glasilo z velikim napisom na prvi strani, ki se je glasil: "Socialdemokracija je največja sovražnica nemškega delavstva." Komunisti so pozivali tisti dan, ko je bilo že vse izgubljeno, na generalni štrajk, kateri bi pomenil pri petih milijonih brezposelnih samo udarec v prazno in blamažo za organizirani proletarijat.

Sodrug je v živih barvah orisal sedanji strašni položaj nemškega delavstva, nemških kmetov in srednjega stanu, toda obenem omenil, da bo ta britka šola služila v dobrobit ne samo v bodočih bojih nemškega proletarijata, temveč tudi v razrednem boju delavstva v vseh drugih deželah.

Opisal je nadalje orjaški in obenem skrajno junaški boj, ki ga vodi s podzemsko propagando zavedno nemško delovno ljudstvo. Nadalje je opisal v živih barvah brezmejno okrutnost in skrajno nesmiselnost Hitlerjevega režima, kakor tudi neugoden ekonomski položaj Nemčije, katere gospodarstvo je v stanju propadanja.

Predložil je pol tucata malih dnevnikov, katere se tajno pošilja dan za dnem v stotisoče izvodih iz skoro vseh obmejnih dežel v Nemčijo. Obenem je orisal notranji razdor, ki razjeda s čezdalje večjo silo ustroj fašistične vlade.

V primero, kako "skrbi" Hitlerjeva vlada za delavce, je navedel slučaj delavcev krznarske industrije. Njihova prejšnja organizacija je tvorila del mogočne armade organiziranih delavcev oblačilne industrije. Ta slučaj, je izjavil s. Plettl, je merodajen za vse druge industrije.

Pred fašistično revolucijo je bila med delodajalci in delavci imenovane industrije že več let v veljavi pogodba, ki je določala 1 marko in 20 pfenigov plače na uro — to je minimalne. Vodstvo fašistične strokovne organizacije pa je nekaj tednov po nastopu nazijev v vladi na zahtevo kapitalistov ovrglo dotično pogodbo in podpisalo brez vednosti delavcev novo pogodbo, ki določa 30 do 70 pfenigov minimalne plače. Delodajalcem je prosto dano, da določajo, kdo naj bo deležen višje plače ko 30 pf. na uro. Razume se, da dobijo več ko najnižjo minimalno plačo samo tisti delavci ali delavke, kateri so znani kot dobri naziji.

V teku njegovega govora so navzoči spet imeli priliko spoznati običajno otroško nestrpnost in skrajno neumnost tukajšnjih komunistov. Ta "izbrana" družba, kakih par tucatov običajnih fanatikov, se je vgnezdila, kot ponavadi pri takih prilikah, na galeriji dvorane. Od začetka so bili mirni, toda ko je začel neki fašist z medklici, s katerimi se je seveda pošteno blamiral, so naši prijatelji dobili pogum. Čutili so sveto dolžnost, da pomagajo fašističnemu nevednežu in so vprizorili kratko, komaj par sekund trajajočo zmedo v dvorani. Vsekakor jim je kmalu zmanjkalo poguma, ko so videli silno ogorčenje med poslušalci, katero bi postalo zanje nevarno, če bi govornik s smehom ne omalovažil kričačev in izjavil, da ga bo veselilo, če mu bodo "sodrugi" stavili kaka vprašanja, ker to bi le pripomoglo k razumevanju resnične vloge, katero so komunisti igrali v Nemčiji in jo igrajo v vseh drugih deželah.

Krono vseh komunističkih budalosti je predstavljalo usiljevanje letakov pred dvorano, v katerih so kvasili o delavski solidarnosti in to "solidarnost" izkazovali z napadi na socialistično stranko, na sodruga Hoana in — seveda — na "Hoanovo" policijo. — In s tem so vabili na svoj protifašistični shod, končavši svoje litanije z običajnim tucatom "down with" — seveda tudi s socialisti.

Shod je bil v vseh ozirih zelo uspešen in udeležba velikanska. Govor sodruga Plettla nam je dal novih moči za ta veliki boj in obenem navzoče utrdil v prepričanju, da bo nemški proletarijat spet triumfiral in nadaljeval svoj pohod proti boljši bodočnosti.

Govornik je rekel, da bo bodoča zmaga nemškega proletarijata pomenila zmagoslavje socializma za ves civilizirani svet, kakor je sedaj fašizem v Nemčiji svetovnega pomena. — **Fr. Novak.**

Izjava kluba št. 49

Cleveland, O. — V 1365. številki Proletarca je bil objavljen dopis s. Česna iz Detroita, tikajoč se resolucije detroitskih klubov št. 114 in 115, v katerem je rečeno med drugim tudi sledeče: "Resolucija detroitskih klubov št. 114 in 115 JSZ je dvignila precej umetno napravljenega prahu po raznih naselbinah." Ker se dopis tiče tudi resolucije kluba št. 49, objavljene v 1361. št. Proletarca, in ker zgoraj navedeni stavek v dopisu s. Česna napravlja vtis, kakor da je bila naša resolucija sprejeta po naročilu in pod pritiskom eksekutive JSZ ("**umetno** napravljen prah"), je klub št. 49 na svoji redni mesečni seji dne 3. dec. sklenil, da objavi v Proletarcu sledečo izjavo:

Klubu št. 49 JSZ ni bilo naročeno od nobene strani, naj poda kakšno izjavo v zadevi resolucije detroitskih klubov št. 114 in 115, tikajoče se JSZ in Proletarca, najmanj pa od strani eksekutive JSZ, ki kluba kot takega niti katerega izmed njegovih članov nikdar niti vprašala ni, ali se strinja s stališčem eksekutive JSZ ali ne. Zadevna resolucija kluba št. 49, ki je bila objavljena v 1361. št. Proletarca, je delo kluba št. 49 in ni imel nihče drugi svojih prstov poleg. Avtor resolucije, s. Ivan Jontez, jo je predložil članstvu kluba št. 49 na njegovi redni seji dne 1. oktobra t. l. in navzoče članstvo jo je po kratki razpravi soglasno sprejelo in odobrilo. Eksekutiva JSZ o tej stvari ni vedela nič, dokler ni uredništvo Proletarca prejelo v objavo omenjeno našo resolucijo. To izjavo podajemo zato, da se ne bi po krivici dolžilo eksekutive JSZ, da je našo resolucijo naročila.

Po naročilu in za klub št. 49:

Ivan Jontez, zapisnikar.

Ugovori socializmu

Duluth, Minn. — Srečavaš ljudi, ki pravijo, da niso nasprotni socializmu, ampak takim socialistom, kot so na pr. v Chicagu ali New Yorku. Smatrajo se za "najboljše" socialiste.

Drugi mu ugovarjajo, češ, socializem je proti veri, ali da hoče vse enako in enolično.

Marsikdo je bil že iskreno na strani socialističnega gibanja, ni pa se utrdil v socialističnem prepričanju. Pa je prišel kak "radikalec" ali kdor že, in pred njimi osmešil socializem in napadal socialiste (katerih seveda ni bilo zraven, da se bi branili). Poslušalec ali čitatelj, ki je te napade poslušal ali bral, ni znal braniti svoje stranke, pač pa se je vanj naselil dvom in nato še jeza — ne proti sovražnikom svojega razreda, ampak proti socialistom!

Nato vstopijo taki ljudje v vrste razočarancev in konstatirajo, da v Ameriki ne bo nikoli socializma.

Nekateri so brali, da socialistična stranka ni dovolj radikalna, pa verjamejo. Eden takih kritikov je Heywood Broun, ki v Scripps-Howard časopisih v svoji koloni udarja po socialistih in včasi mahne tudi po komunistih. A. J. Muste in slični istotako radi pomagajo podirati, tako da ima agitator vse preveč dela odgovarjati na sto in sto vprašanj.

Nedavno sem srečal starega znanca Amerikanca, ki ga nisem videl že 13 let. "Ali si še tako vnet za socializem?" me vpraša. "Danes bolj verujem vanj kot kdajkoli," sem mu odgovoril. Dejal je, da ni nasproten socialistom, ne strinja pa se, da bi vsi imeli enako plačo. Vprašam ga, ako dela. Ne dela. "Well, mar ne misliš, da bi ti plača prav prišla, pa četudi bi bila 'enaka' drugim?"

"Sure!" je pritrdil. V spomin mu prikličem krah na borzi l. 1929. Takrat so dobivali zelo neenake plače! In še danes jih — na pr. nekateri po stotisočake na leto! Kara cestne železnice se je bližala mojemu cilju. Znancu sem dal nekaj naše literature in obljubil je, da bo čital. Ravno prav, da sem jo imel s seboj.

Dne 11. nov. je v Duluthu predaval britski sodrug Fred Henderson o predmetu "The Economics in a World of Plenty". Reči moram, da ga je mojstersko obdelal. Stari radikalci so priznali, da jim ni tako še nihče razgalil profitarske uredbe kakor Henderson. Udeležba ni bila povoljna — kakih pet sto ljudi v dvorani, kjer je prostora za 1,600 oseb. Duluthski socialistični klub ima radi tega $35 primanjkljaja, ki ga bo že kako poravnal. Velika škoda, ker se masa ne potrudi na shode, kakršen je bil Hendersonov.

Naših Jugoslovanov tudi ni bilo, dasi je bila vstopnina prosta. Če bi bilo na sporedu boksanje, ali ball game, bi bilo "vsestransko" zanimanje veliko in prav tako poset.

V ekonomskem oziru lahko omenim, da uživamo new deal. Sinove smo poslali v CCC kempe, stari pa dobimo "pike" in lopate v PWA in CWA in dežela ter patriotizem bosta rešena. Ko nam bo tega zmanjkalo, bodo kunštne glave v Washingtonu že še kaj pogruntale, da se ohrani civilizacijo. — **John Kobi.**

Powhatan Point, O.

Klub št. 25 JSZ priredi plesno zabavo v soboto 30. dec. v Miners Hall. (Ostali dopis v prihodnji številki.)

Najbogatejša zbirka raznih spisov

AMERIŠKI DRUŽINSKI KOLEDAR 1934.

Letnik 1934, ki ga zdaj razpošiljamo, je nov dragocen prispevek k slovenski književnosti v tej deželi.

Bogat na literarnih in zgodovinsko važnih spisih. Najboljša knjiga te vrste, kar jih izhaja med ameriškimi Jugoslovani.

V letniku 1934 je osemnajst povesti, šestnajst pesmi, dvaindvajset drugih spisov in nad šestdeset slik ter ilustracij. Poleg tega je v koledarju mnogo informativnih notic in podatkov. Njegova vsebina v glavnem je sledeča:

LEPOSLOVNI DEL:

Alenka bi rada otroka (Mila Pachnerova-Iv. Vuk).
Bila je enkrat velika puščava (F. Rosenfeld-Vuk).
Črtice iz spominov (L. Beniger).
Krst revolucionarja (Joško Oven).
Nepridiprav Bepo (Maksim Gorki).
Nova igra (Ivan Molek).
Nočni čuvaj (Tone Seliškar).
Obtožujoče sence (Ivan Jontez).
Obesite ga (Turgenjev-Cv. K.).
Pozabljene kruhoborke (Mira).
Pripovest zdravnika (George Stamatov).
Številke (Katka Zupančič).
Stanovanje št. 17 (B. Levin).
Srečanje (F. S. Tauchar).
Tipistka (Jacob Zupančič).
Ukradeno sonce (Ivan Vuk).
Zemlja je sprejela svojega sina (Anton Slabe).
Ženski upor (M. Anderson-Nexo-Cv. Kristan).

OPISI IN ČLANKI:

Bodočnost jugoslovanskih podpornih organizacij (Fr. Zaitz).
Boulder Dam (Albert Hrast).
Obiski v Coloradu (Frank Zaitz).
Stoletje napredka (F. S. Tauchar).
Svet na razpotjih (Frank Zaitz).
Tridesetletnica SNPJ (Frank Zaitz).
Vera in socializem (E. K.).
"Vse za narod" (Anton Garden).
Ženska in vera v zgodovini (Maksim Gorki).

PESMI:

Dvom (Katka Zupančič).
En hip (Anna P. Krasna).
Iz dna prasedanjosti (France Kozar).
Iz vseh teh dni (Anna P. Krasna).
Na materinem grobu (Čulkovski).
Naš čas (Mile Klopčič).
Nekomu kar tako (Mile Klopčič).
Pravijo (Tone Seliškar).
Predmestje (Tone Seliškar).
Preko noči (Mile Klopčič).
Skozi mrak (Ivan Molek).
Strimo okove (Katka Zupančič).
Umetnik svira (A. P. Krasna).
Voditeljski problem (E. Kaestner-M. Klopčič).
Zavrnjen krik (Čulkovski).
Zdravica za Li-Tija (Yank-Ki-M. Klopčič).

KOLEDARSKI DEL:

Dnevi in godovi.
Koledarski podatki.
Koledar za leto 1935-36-37.

INFORMATIVNI DEL:

Diplomatska zastopstva.
Jugoslovanske podporne organizacije v Zed. državah.
Konvencije jugoslovanskih organizacij l. 1933.
Monarhije in republike.
Naslovnik jugoslovanskih podpornih organizacij.
Podatki o svetovni vojni.
Povprečne morske globine.
Slovensko časopisje v Ameriki.
Slov. kat. župnije in šole v Ameriki.
Velikost Zed. držav po prebivalstvu in površini.

SLIKE:

Brezposelni (Jüttner)
Ciganska mladež (Max Ducek).
Dalmatinci (L. Kuba).
Delavci pri Boulderskem jezu.
Filozof (Edouard Manet).
Indijanci (Ivan Meštrović.)
Inspiracija (K. B. Ingels).
Ječe (France Mihelič).
Križani (F. S. Stiplovšek).
La Cigale (E. Bisson).
Lastni portret (Miha Maleš).
Mehiški peoni pri delu (Diego Rivera).
"Mož s kupo vina" (D. Velasguez).
Naraščajoče morje mizerije (C. Silver).
Nasedla ladja (Kutin).
Nemčija v ječi.
Opekar in družina (O. Holomač).
Plesalka (P. Troubetckoy).
Poletje (Fr. Jakub).
Portret deklice (Olaf Globočnik).
Predmestna otroka (Steff Kohl).
Razlaščeni (Forain).
Raztrgana misel (Miha Maleš).
SNPJ (člani prve konvencije).
Suho cvetje (France Mihelič).
Svet, ki se podira.
Trenutek oddiha (Max Kalish).
Ustje pri boulderskem jezu.
Visoka pesem (Miha Maleš).
Vrbe (Davies).
Zajutrek bednih.

OBISKI V COLORADU:

Kraji: Aspen; Canon City; Colorado Springs; Crested Butte; Denver; Durango; Glenwood Springs; Južni Colorado; Leadville; Palisade; Pueblo; Salida; Trinidad; Walsenburg.

Slike k spisu o Coloradu: Berthoud Pass; Big Thompson Canyon; Capitol v Denverju; Civic center v Denverju; Colorado Springs; Denver; Gold Hill; Jasper Lake; Jeklarna v Pueblu; Johnny Hill pri Leadvillu; Katastrofalna povodenj; Leadville; Loch Valley; Most nad Royal Gorge; Na Pike's Peak; Ouray; Pueblo; Royal Gorge; Skupina rudarjev v Silvertonu; Sodna palača v Walsenburgu; Spomenik na grobu pri Primeru; Spomenik žrtvam pokolja; Toltec Gorge.

Koledar obsega 224 strani. Je vezan v platno. Stane samo 75 centov. Pri večjih naročilih popust.

Naročite ga tudi svojcem v starem kraju. Čtivo v Ameriškem družinskem koledarju jim je kakor pomenek z njihovimi dragimi preko morja. Cena za v stari kraj je 90c iztis. Pošljite nam točen naslov in ime, drugo izvršimo mi.

Kdor želi to knjigo na najfinejšem papirju s salonsko vezbo, jo letos lahko dobi. Koledar v tej fini opremi stane $1.25. — Vsa naročila naslovite:

Proletarec, 3639 W. 26th Street, Chicago, Ill.

Kam na Silvestrov večer v Chicagu?

Ako še nimate vstopnic na veliko Silvestrovo zabavo, ki jo priredi klub št. 1 v dvorani SNPJ v nedeljo 31. decembra zvečer, nabavite si jih v predprodaji po znižani ceni. Stanejo 35c.

Na sporedu polnočni program.

V gornji dvorani bo igral orkester J. Kochevarja in v spodnji naše domače komade godba A. Benchana z north side. — **P. O.**

Božičnica federacije SNPJ v Chicagu

Chicago, Ill. — Federacija SNPJ priredi v nedeljo 17. decembra v jednotini dvorani božičnico, kakor vsako leto, s sporedom, v katerem predstavi mladina Pionirjeve slov. šole igro "Trije Miklavži" (spisala Katka Zupančič); poleg igre bodo točke s petjem, deklamacije, kratki nagovori itd. Vstopnina je 25c in 35c. Program se prične ob 3. pop. Otroci dobe darila. Zvečer bo plesna zabava v obeh dvoranah. — **Poročevalec.**

Naša prireditev

Park Hill, Pa. — Klub št. 5 bo imel letno sejo 17. dec. ob 7. zvečer na Frankin Boro. Ker je ta seja še posebno važna, je dolžnost vseh, da se je udeleže.

* * *

Klub št. 5 bo imel prvo prireditev to sezono v soboto 16. dec. ob 7:30 zvečer v Slovenski dvorani na Franklinu. Vstopnina je samo 25c za osebo, in 10c za otroke do 14. leta.

Vprizorjena bo igra "Ženitev", potem pa bo prosta zabava in ples. Slovensko občinstvo je vljudno vabljeno na to priredbo. — **Mary Zabric.**

Članstvu kluba št. 16

Chicago, Ill. — Prihodnja seja kluba št. 16 JSZ na north side se vrši v petek 15. decembra v običajnem prostoru na 2250 Clybourn Ave. Glavna točka dnevnega reda bodo volitve odbornikov in začrtanje klubovega dela v prihodnjem letu, da bo še bolj napredoval kot dozdaj.. Člani in članice, pridite vsi na to sejo!

Peter Swolšak, tajnik.

A Jugoslav Weekly Devoted to the Interest of the Workers
OFFICIAL ORGAN OF
Jugoslav Federation S. P.

PROLETAREC

EDUCATION,
ORGANIZATION
CO-OPERATIVE
COMMONWEALTH

NO. 1370. Published Weekly at 3639 W. 26th St. CHICAGO, ILL., December 13, 1933. Telephone: Rockwell 2864 VOL. XXVIII.

SYMPTOMS OF A FASCIST STATE

Fascism is "Capitalism" with the government placed entirely in the hands of the ultra-wealthy class and administered necessarily by extreme force and ruthlessness.

Fascism is the last stand of a decadent capitalistic state —decadent because of its very successes.

Fascism is a militarist state, necessarily so for the season that it must arm itself against the masses of its own state, and also against other states.

Fascism is capitalism's last struggle to seve itself from itself and from extermination at the hands of the working masses.

Before a Fascist or feudal state can be set up, it is necessary that the workers be in a certain state of mind; they must be susceptible. This necessary state of mind is that melancholy condition usually followed by a disillusionment, a hoplessness or sadist state of mind; that state of mind that has often been diagnosed as "slave-minded".

This state of mind-paralysis and hoplessness can be seen manifesting itself in America, and can be considered as the first sign of a Fascist state in the making. This situation has been brought about by the disillusement due to the shattering of the hopes of the masses as it becomes more and more evident every day that the salvation of the forgotten man is just another myth. It is quite possible that an unseen force, working through governmental fronts, has been behind the "hope" campaigns that have been built up by propaganda and ballyhoo, through the N. R. A., knowing full well the reaction of the masses mind when it found these hopes of a better day shattered.

Another symptom of the mass mind in its drift toward feudalism is the willingness of the individual and the group to capitulate to the master, to work at any price and under any condition, to accept a half loaf, to break strikes, to serve as police satraps, deputy sheriffs, company guards, etc., and to submit meekly to the curtailment of the inherent rights of all people—speech and assemblage, etc.

Symptoms of a Fascist state in the making by the exploiters are the very evident attempt to patronize and win the masses by meaningless phrases and reforms, while building a military ring from top to bottom—from nation to the smallest hamlet; the gradual curtailment and abolishment of civil rights of the individual and group—speech, assemblage, press, to move about freely, religious and political freedom, and the right to organize, especially in those organizations which use the strike weapon.

Finally there is the gradual setting aside of the constitution, usually by subterfuge at the beginning. It must be remembered that it is always a constitutional government that is changing to a feudalistic state or is captured by a Fascist regime.

The mortal enemy of Fascism is the organized workers, therefore the best insurance against Fascism for the workers is real militant labor organizations. Working men and Women and all those who believe in free government should keep a weather eye on certain signs and symptoms that are evident in America today and take proper precaution. — Progressive Miner.

Nazi is pronounced "Natzi". But historians doubtless will pronounce it "Nutzi."

Motor City News and Comments

Recently there appeared in the Slovene section of this paper an article by comrade Jurca, member of branch 114 JSF, pertaining to our debate with the Chicago comrades. He was of the opinion that the judges as members of branch 1 and the executive committee of JSF, were partial and in favor of the Chicago comrades.

We who attended the debate were entirely satisfied with the judges and the manner the debate was conducted and are still of that opinion. Our boys had their chance to choose the judges but left this matter up to the chairman. After the judges were chosen and announced to the debators they gave their approval of the selection made.

I believe that the debate wasn't held only with the idea that someone should be the winner, but to have both youth groups better acquainted in their work for Socialism. This was done very successfully and none of us that were present felt that the decision was partial.

* * *

Our dramatic club recently held a party for their members and friends at Steiner's place. Everybody had a good time and expressed themselves that more such parties be held in the future. To Mr. and Mrs. Steiner we express our thanks for their cooperation and use of their home.

* * *

The Young Americans, lodge No. 564 SNPJ of Detroit are going to celebrate their Eighth Anniversary with a two day program. This affair will be held on Saturday, January 6th with a banquet and Sunday, January 7th a dance. Many out-of-town visitors are expected. Those planning to be here for this celebration are urged to send their reservations in advance so that accommodations may be prepared.

* * *

Detroit will be the scene for the 1934 Socialist party convention. Our dramatic club hopes to be able to entertain the national delegates with a play. Some comrades say that the convention will come out with a much more radical platform. The capitalist parties have been forced to accept many reforms long advocated by the Socialist party. This shows that votes cast for the Socialist party were not thrown away.

Matthew Klarich, Detroit, Mich.

Stabilized Capitalism Would Be Stabilized Poverty

The ostensible object of the recovery program is to stabilize capitalism so that it can go along continuously, with a few new frills and trimmings perhaps.

This is apparently what all of the recovery administration, heads and innumerable officials and committees, from the president and Hugh Johnson downward, have been bending all their energies to do. If they have anything else in mind they have kept still about it. Some say they have something further in mind and that they are biding their time when it will become a necessity. If so, they never tell it out loud so the public can hear.

There are good features about the recovery program. It endeavors to provide employment, and has done so to some extent. It has taken many children out of industry. It has to some extent shortened the hours of labor. It has made it easier for labor to organize. All this is good.

But if it should succeed in making capitalism work again, this would mean that the workers would still be dependent upon the private owners of industry for jobs. They would still be robots in the industries, having no "say" except such a "say" concerning hours and conditions as they acquire through the unions.

And they would still work for a fraction of the value of their labor.

For that is the only way capitalism can operate. No matter what else the recovery program might do for the workers, it cannot take the parasites off the workers' back so long as it leaves capitalism in existence; for, under private ownership of industry, the industries cannot operate unless there is a profit in it for the private owners—and profits are unpaid labor stolen from the workers.

Hence, the stabilization of capitalism would merely mean the stabilization of poverty for the masses of the people.

If, however, the recovery program should not succeed in stabilizing capitalism, it would become a necessity to go forward to something else. It could and should go forward to a system wherein the industries would operate at full blast for short hours, providing all the people with jobs and with every necessity and comfort of life. The Socialists want to stabilize plenty instead of poverty.—T. M. L.

Destroying Health For Idlers' Profits

Wherever they have had a voice in the lawmaking processes of the state and nation, Socialists have taken advantage of their opportunities to demand laws which tend to ease the lot of workers under Capitalism.

That such laws are needed is shown in a report recently made public by the United States Public Health Service. According to the report, steel workers suffer more from pneumonia and resultant heart trouble than any other group of workers in the United States. Without doubt a survey of other industries would disclose the fact that each has its own peculiar health-destroying accompaniment.

Here is one justification for Socialists who fight for compensation laws which will include sickness as well as industrial accidents. In passing it is proper to comment that Representatives Darlington Hoopes and Lilith Wilson are fighting for such a measure in the present session of the Pennsylvania Legislature.

While it is more spectacular to have one's leg broken by a falling object, the effects of such a casualty are neither as permanent nor as dangerous as are those which follow a strained heart as a result of overwork or industrial disease. Consequently, there is at least as much reason to demand state insurance against sickness as against accident.

We would avoid being maud in and sentimental about workers. We think it is right that men should perform such labor as is necessary to produce the requirements for high living standards. But the fact that workers sacrifice their health in doing such tasks appears to us as the best reason why no parasitical idler should be permitted to profit from the results of such labor. On the contrary, every man who labors should receive as nearly as possible the full value of the product which he produces at the expense of his time and health.

Under the present economic system, children born into working-class families are facing the prospect of becoming servants of an owning class, of wearing out their bodies and using up their lives in useful service which will profit others while they, themselves, are always on the ragged edge of poverty. This is not a pretty point of view for the fathers and mothers of the boys and girls who will soon become working men and women. No parents like to believe that they are sacrificing to rear slaves whose bodies will eventually be broken in Mammon's mills. But by viewing conditions as they exist fathers and mothers will more readily understand what a dirty deal they are giving their trusting offspring by voting to continue the slavery of Capitalism.—R. L. A.

Sacrificing the Children

We recently considered how much it costs workers to belong to capitalist parties. In lost incomes and savings it mounts into billions of dollars and we concluded that voting for the parties and candidates of the possessing classes is the most expensive luxury the workers ever indulged in. They don't want to throw away their votes. No. They throw away jobs, incomes and savings!

Like some primitive people, they also sacrifice their children. There are about three million children out of the schools and the number deprived of an education is on the increase. Nearly 2,000 rural schools in 24 states are closed and in some communities schools are operated on a tuition basis. School terms have also been shortened in one out of every four cities. In Michigan alone 90 per cent of the schools will shorten their terms this year.

Throw your incomes and savings into the capitalistic fire, but why sacrifice your children as well?

—The New Leader.

SEARCHLIGHT

By Donald J. Lotrich

As the year rapidly approaches its close we are inclined to look back and review the progress of the Socialist movement here and abroad. In 1932, due mostly to the splendid presidential campaign the Party in America dug itself out of the lethargy that had held it dormant so long. The gains in that national election year were rapid in fact, too rapid for solid gains. Many naturally fell by the wayside and this enabled the Party to build more firmly at a much slower pace in 1933. There is nothing wrong with rapid growth in our Party if the proper leaders head such growth and it seems that this year we have spent a good deal of time in preparing just such leaders. When the time comes and that should be soon the disillusioned masses will begin to flock to the Socialist Party. We hope our leaders will be ready and trained. No it's not the New Deal or the NRA that makes us feel lighter at heart than we did a year ago, because only the Socialists will institute a real "New Game", but a better more confirmed Socialist Party.

* * *

A valuable service to the workers is being performed by the League for Industrial Democracy in their weekly broadcasts over the NBC network every Saturday night at 7:00 P. M. (C. T.) Last Saturday an editor and an educational director gave a splendid outline of what the "New Deal" is and what a new deal should be. The broadcast is in dialogue form of question and answer; interesting, indeed. Tune in Saturday, Dec. 16 and listen to Norman Thomas and Donald Richberg explain another phase of the "New Deal". Remember the time 7:00 P. M. Central Time (6:00 P. M. E. T.)

* * *

The other day Prof. Maynard C. Krueger of the University of Chicago and chairman of the Cook County Local Socialist Party, was billed to speak from the St. Louis Post Dispatch radio station. After submitting a text of his address as requested he was told to tone it down but the Professor refused and, consequently, with his refusal the radio station closed the air to him. The Professor was going to speak on Taxes and Tax Dodgers and most of his facts were taken from Mayor Hoan's pamphlet on that subject but evidently the facts would disclose too many of the radio stations patrons as tax evaders, hence, their refusal of the air. This plainly shows how the freedom of speech prevails on the air and their willingness to let the people learn the truth. We knew all along that, what was true of the press was also true of the radio. This only confirms our opinions.

* * *

We have said very little about Cuba in these columns because the situation has been muddled. Not that it has cleared up very much now but we cannot sit by and watch the actions of U. S. Ambassador Wells in trying to overthrow the revolutionary government. American investors of Wall Street have much at stake in Cuba and our government has tried desperately to restore liberality in the government. We do not know how radical the new government is or what their program contains but we do know that the capitalist press of this country is doing everything they possibly can to get American opinion against Cuba. For what? Only one reason, to say the investments of American capitalists. That makes us sympathize with the Cuban masses. We know what the press does and says about conditions and radicals in this country and we have good grounds on which to judge their Cuban actions

* * *

Our efforts will be directed to the annual New Year's Eve celebration of branch No. 1 JSF. People have been accostumed to seeking good company on New Year's Eve for a good long while and the gratifying thing is that comrades of our club have gathered their friends into their company for over 20 successive New Year's Eves. This year, we will carry out the old tradition in the same old fashioned manner at the SNPJ Hall. We recommend to other Socialist clubs to do the same because the affair can also become a money raising event.

* * *

Another annual event in Chicago is the Christmas Party of the Chicago District Federation of SNPJ which is scheduled for Sunday, Dec. 17, 1933. Many of our comrades participate in this worthwhile fete, intended primarily for the young boys and girls. The event annually, draws a fairly good attendance.

Program and Meeting of Johnstown Branch

This is the last call, inviting you to the program and dance sponsored by branch 5 JSF of Johnstown, December 16th at 7:30 at the Slovene Hall in Franklin. A three-act Slovene comedy "Ženitev" will be presented. After the program, dancing to the tunes of Frank Koreltz's accordian will take place. The admission is only 25c. Tickets are on sale by all members. Secure them in advance. The public is cordially invited to attend.

The following day, Sunday, Dec. 17th at 7 P. M., the annual branch meeting will be held at the same hall. Among other important business we will have the election of officers for the coming year and plans must be discussed of holding a county meeting in order that we nominate candidates for the various county and city offices for the coming elections. It is important that all members attend this annual meeting. — **Frances Langerholc**, Johnstown, Pa.

Can Capitalism Be Saved?

Desperate efforts are being made to "save" capitalism. There is nothing particularly astonishing about that. Those who enjoyed and still enjoy comparative luxury, positions, holding shaky control of the economic false-work that has all but collapsed, would like to preserve the chance to continue to enjoy such luxury livings.

They don't know any better. If they did they would want no unnecessary surrounding poverty whatever. That would guarantee them against ever getting into poverty themselves.

The question right now, however, is—can capitalism be "saved" no matter what its would-be preservers do or try to do? Former money-measured values seem to have become meaningless. Much "private property" is now a white elephant that the "owner" cannot unload excepting at a loss.

One wise-guy proclaims that all indebtedness whatever of any and every kind must be canceled, or so greatly scaled down as to amount to cancellation, if the ballyhoo sideshow of capitalism is to attempt to start over at all. And another announces that the fancy Socialism planned recently by the technocrats is now the only way out of the capitalists' wreck.

Hundreds of others still in wobbling high positions also know the dubiousness and temporary nature of so-called "recovery", but evidently say little about it, not caring to injure the "feelings" of others in similar positions who are still apparently straining at the impossible. Meantime, in spite of all that has been done so far, millions fume and wait!

If they fume and wait long enough, the pulmotor may revive capitalism enough to give them jobs.

But it won't "save" capitalism. Not permanently.

It will only save capitalism for a while, and enable the beneficiaries of capitalism to take some additional multiplied billions of dollars of hard-earned money away from those who earn it.

It could have been otherwise, if the masses had voted intelligently last fall. But they didn't — and they must take their medicine. They are learning. Socialism will come later.—T. M. L.

Not to Talk

Telephone Operator: It costs 75 cents to talk to Springfield.

Caller: Can't you make a special rate for just listening? I want to call my wife.

Don't expect too much of any code. Think how long it is taking to put over that one Moses presented.

TRY SOME SOCIALIZATION!

Then the Fun Began

Gladys—Mother dear, I advertised under a different name that I would like to make the acquaintance of a refined gentleman with an eye to romance.

Mother—Gladys, how awful! Did you get any answers?

Gladys—Only one—from father.

Help Yourselves!

Whatever is done for the comfort and advancement of the working man must be done by himself.—Charles Dickens.

March of Progress

"You seem utterly worthless. You must be a tramp."

"They uster call us tramps, mum, now they call us inefficiency experts."—Kansas City Journal.

People's Right

Whenever any government becomes destructive of these ends—Life, Liberty, and the Pursuit of Happiness—it is the Right of the People to alter or abolish it.—Thomas Jefferson.